National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

JUL 22 1980

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ESTO 80

Nr. 51 (2686) XXIX aastakäik

Teisipäeval, 8. juulil 1980 — Tuesday, July 8, 1980

Üksiknumbri hind 45 centi

8000 ESTO-80 avatseremoonial

Eestlasi kogunes Stokholmi rohkearvuliselt igast maailmakaarest

STOKHOLM (Vaba Eestlasele telefoni teel) — Sini-must-valge lippudega ehitud Stokholmis avati möödunud pühapäeval ametliku avaaktusega vabade eestlaste ülemaailmsed pidustused, mis on tuntud ESTO-80 nime all. Ametlikule avaaktusele Kungsträds Gardenis oli ilmunud ligemale 8000 inimest, kes tõstis eesti rahvusgruppi Rootsis esile kui kõige tublimat etnilist gruppi. Esialgu ei ole täpseid andmeid kui palju on eestlasi teistest riikidest ja ülemeremaadest pidustusteks Rootsi tulnud, kuid mitteametlike andmete kohaselt oli Austraaliast saabunud 150 ning Kanadast ja Ühendriikidest kummagist üle 1000-de peolise. Saadud informatsiooni kohaselt oli Stokholmi jõudnud ligemale üks neljandik Venemetsueela eestlastest.

ESTO-80 esimene avatseremoonia toimus tegelikult juba laupäeval Metsakodus Vikerkaare maailmalaagri avamisel, kus pidulikust sündmusest võtsid osa 700 üle kogu maailma kokku kogunenud gaidiskauti ja 300 külalist. Tervitusi ütlesid Austraalia, Lääne-Saksamaa, Kanada, USA, Venetsueela ja Taani esindajad.

Pühapäeval avati ka Stokholmi kultuurihoones esinduslik eesti kunstinäitus, mis andis ülevaate eesti kunstnike loomingust vabas maailmas viimase 35 aasta jooksul.

Näitusel oli eriti rohkearvuliselt esitatud Herman Talviku, Erik Haameri ja Eduard Ole tööd. Näituse avas kunstimuuseumi juhataja Beatte Sydow, kuna ülevaate eesti maalikunstist andis prof. Sten Karling. Näitus oli eeskujulikult korraldatud ja jättis väga hea mulje. Näituse avapäeval oli näitusel külastajaid rohkesti.

Mainimata ei saa ka jätta, et Rootsi postivalitsus oli korraldanud suurejoonelise Eesti markide näituse, mis asjatundjate arvates on üks parimaid, mis paguluses üldse korraldatud.

ESTO-80 eeltööde keskuseks oli Eesti Maja, kus oli erakordselt palju rahvast ka pidustuste avapäeval.

Eesti Maja külastas ka Rootsi välisminister Ola Ullsten, kes mainis, et Rootsi välisministeerium ei tee eestlastele nende pidustuste läbiviimiseks mingisuguseid takistusi. Hiljem viiakse pidustuste keskus Eesti Maja lähedal asuvatesse Stadsteatri ruumidesse.

ESTO-80 avatseremoonia toimus Kungsträdsgårdenis, kuhu oli ilmunud ligemale 8000 pealine publik. Avasõna ütles dr. I. Paljak, kes tervitas südamlike sõnadega igast ilmakaarest kokku voolanud eestlasi ning juhtis tähelepanu asjaolule, et seekordsed Ülemaailmsed Eesti Päevad toimuvad otse kodumaa külje all.

Pikema kõnega esines Rootsi praegune sotsiaalminister ja endine välisminister Karin Söder, kes tõstis eestlasi esile kui ühte Rootsi paremat ja silmapaistvamat vähemusgruppi.

Lõpuks olgu mainitud, et Rootsi ajalehed ja teised massmeedia vahendid on pühendanud ESTO-80-le suurt tähelepanu ning selle sündmusega seoses on ajalehed avaldanud ka rohkesti artikleid Eesti kohta. Ajalehe „Expressen" teatel olevat N. Liidu võimud Rootsi valitsuse juures Stokholmis toimuvate eestlaste pidustuste vastu isegi protesti avaldanud.

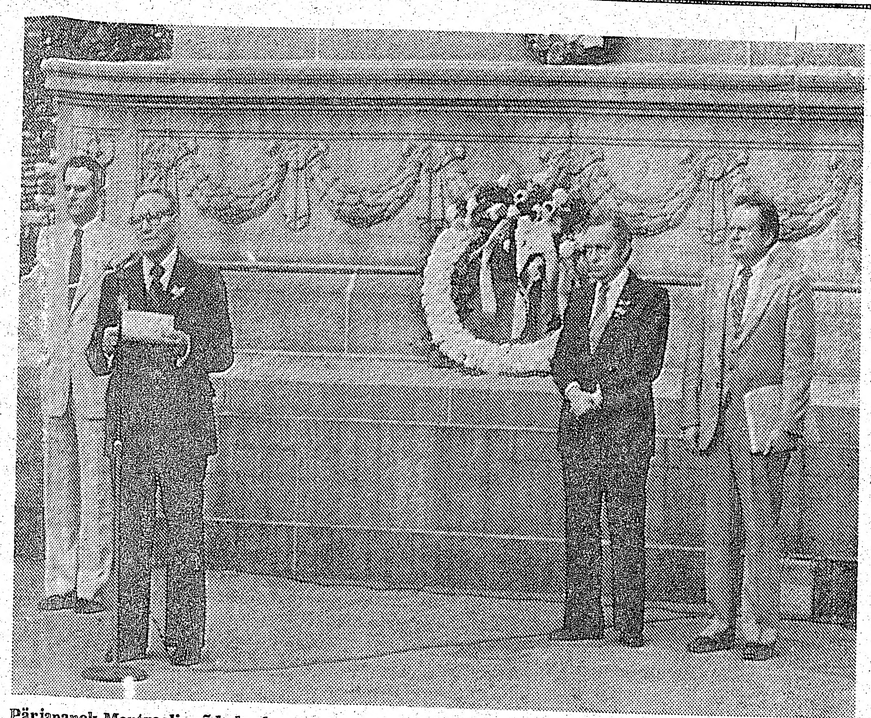

Pärjapanek Montrealis sõdades langenute ausambale küüditatute mälestamiseks, Balti rahvuste ühisel korraldusel 12. juunil. Vasakult: Mtl. E. Seltsi esimees Richard Leitham, Balti Liidu Montreali osakonna president Peeter Mõldre, aukõneleja Quebeci parlamendi liige John Ciaccia ja Montreali Lätlaste Nõukogu esimees Andris Spura.

Foto: Meeme Sultson

Bonni toetus Ida-Saksamaale

Ehitatakse uusi autoteid ja korraldatakse transportvahendeid

BONN — „Mõõdukas suund ei ole vastuolus mõlemate maade lojaalsusega oma liitlaste vastu." Nende sõnadega iseloomustas aprilli lõpul Lääne-Saksamaa valitsuspartei, sotsiaaldemokraatide partei programmijuhataja Egon Bahr hiljutist kokkulepet, mis sõlmiti Bonni ja Ida-Berliini vahel.

Lääne-Saksamaa valitsus on valmis uuteks kokkulepeteks Ida-Saksamaaga, ütlevad Lääne-Saksamaa esindajad, kes kirjutasid nimetatud lepingule alla.

Praegune Ida-Saksamaa välisministri abi Michael Kohl ei ole avaldanud täpselt oma seisukohta kuid temagi kinnitab, et Ida-Saksamaa valitsus on tõsiselt huvitatud suhete laiendamisest Bonniga „rahu ja inimeste heaolu huvides". Uues kokkuleppes käsitatakse juba aastal 1978 kokkulepitud otsuste laiendamist.

Selle järel on oodata uusi nõupidamisi, kuna suur arv probleeme on veel lahendamata.

Bonn on lubanud võtta oma kanda suure osa kuludest, kattes umbes 250 miljoni dollariga vajalike ühendusteede laiendamise maal ja vetel. Ühiselt hakatakse vahetama ka teadmisi tööviiside üle ja lääne-sakslaste ettevõtted võtavad osa teede ehitustöödest Saksa liiduriigi ja Lääne-Berliini vahel.

Bonni poolt antud rahadest on pool mõeldud autotee ehitamiseks Ida-Saksamaa alal, piirist ida pool. Samas parandatakse teeosa Eisenachi ja Erfurti vahel. Werra jõest ehitatakse üle suur sild.

Berliinist Hannoveri suunas kulgev raudtee ehitatakse Helmstedis kaheliiniliseks ja sellele teeosale ehitatakse uued vagunid.

Umbes samasuguseid plaane on tehtud kanalühenduste laiendamiseks. Mittelland-kanal ehitatakse Magdeburgini Ida-Saksamaa alal, mis oleks sobiv ka Euroopa-klassi prahilaevadele. Kulud, mis langevad Bonnile, on umbes 70 miljonit dollarit.

Kui parlament tuleb pärast suvekuid kokku, hakatakse uuesti nõu pidama ja loodetakse, et teostamisele tuleb jõgede ja sisevete puhastus, vähemalt Berliini ümbruskonnas.

ESTO-80 pidustused „Vaba Eestlases"

Stokholmi Ülemaailmsetele Eesti Päevadele sõitis Torontost „Vaba Eestlase" toimetuse esindajana Hannes Oja, kes annab esialgu lühidalt telefoni teel ülevaate pidustuste tähtsamatest sündmustest ja peatub naasnult pikemalt ja detailsemalt eriürituste kirjeldamisel lugejatele. ESTO-80 suurematеks ja tähtsamateks sündmusteks on Rahvuskongress (teisipäeval, 8. juulil), Festival Gala (neljapäeval, 10. juulil), pidulik rongkäik (reedel, 11. juulil) ja laulupidu (laupäeval, 12. juulil).

Reagan hakkab jälle vilja Venemaale saatma

WASHINGTON — Ühendriikide vabariikaste partei presidendikandidaat Ronald Reagan mainis, et ta tühistab Valgesse Majja pääsemisel president Carteri poolt N. Liidu vastu rakendatud ameerika teravilja ekspordi keelu. Reagan kinnitas, et see keeld ei ole andnud loodetud tulemusi ning on osutunud kahjulikuks Ühendriikide farmeritele.

Reeturile anti andeks

LONDON — Briti Akadeemia oma koosolekul otsustas jätta oma liikmete nimekirja edasi N. Liidu endise spiooni ja reeturi Anthony Blunt'i, kes oli varem ka kuninganna kunstiline nõuandja. Blunt oli nõndanimetatud „neljas mees" inglise spiooniliigas, mille koosseisu kuulusid salaluure ja välisministeeriumi teenistuses olnud Burgess, Philby ja McLean, kes põgenesid kõik nende tegevuse paljastamise kartusel N. Liitu.

Venelased vahetavad vägesid

Afganistani saabuvad partisanisõja lööküksused

KABUL — Afganistani pealinnast Kabulist saadud informatsiooni kohaselt on venelased Kabulist välja viinud üksikuid tehnilisi väeosi, kuid toonud nende asemele värskeid üksusi, kes on saanud spetsiaaltreeningu partisanide vastaseks sõjaks. Märgitakse, et venelaste poolt paljureklaamitud vägede vähendamine Afganistanis kujutab endast tegelikult ainult vägede vahetamise operatsiooni.

Usaldusväärsete andmete põhjal on vene transportlennukite tegevus Kabuli lennuväljal viimaste nädalate jooksul kolmekordistunud. Saadud informatsiooni põhjal

on värsked väeosad saanud oma treeningu partisanide vastaseks võitluseks Tashkendis, mis on Afganistani piiri läheduses asuvaid N. Liidu suuremaid linnu.

N. Liidu vägede üldarvu kohta Afganistanis puuduvad täpsed andmed, kuid arvatakse, et vene sõdurite arv ulatub nüüd üle 100.000 mehe. Paljud tundemärgid lasevad oletada, et venelased ei mõtlegi niipea Afganistanist lahkuda, kuna

vene „nõuandjate" perekondadele ehitatakse korterimaju ning samuti laiendatakse ja täiendatakse N. Liidu sõjalisi baase ja varustusladusid.

kotkajärve metsäülikool
16.-24. augustini
ETLi 80
informatsioon
45 Fulton Avenue
Toronto, Ontario
M4K 1X6 Canada

Vaba Olümpia õnnestus üle ootuste

Mängusid kavatsetakse korraldada seni kuni Moskvale alistatud rahvad on taas vabad

Torontos Etobicoke staadionil möödunud nädalalõpul Moskva olümpiamängude vastu protestiks korraldatud Vaba Olümpia, millest osa võtsid eesti, läti, leedu, ukraina ja armeenia sportlased, oli kokku toonud ligemale 3000 pealise pealtvaatajaskonna ja rohkearvulise sportlaskonna. Võistlustel domineerisid peamiselt lätlased, leedulased ja ukrainlased, kuna eestlased jäid tagaplaanile, saavutades ainult kolm pronksmedalit — meeste võrkpallis ja kergejõustikus. Vaba Olümpiat võib pidada täielikult õnnestunud ürituseks ning seda kavatsetakse korrata iga nelja aasta järele — igal olümpiaaastal kuni orjastatud rahvaste rahvuslipud võivad jälle lehvida olümpiamängudel.

Vaba Olümpia avamine toimus möödunud reede õhtul Etobicoke staadionil vastava tseremooniaga — defileega, kõnedega ja ettekannetega. Osavõtvad sportlased marsisid oma rahvuslippudega staadionile, kusjuures eriti imponeerisid lätlased, leedulased ja ukrainlased, kellede sportlased kandsid ühtlast dressi.

Lätlased, leedulased ja ukrainlased olid teinud mängudeks tõhusaid ettevalmistusi ja toonud olümpiaks Torontosse kõik oma parimad sportlased üle kogu Põhja-Ameerika mandri, makstes noortele välja nende sõidukulud.

Esimesena võttis sõna Vaba Olümpia auesimees kindral Whittacker, kes oma kõnes eriti rõhutas, et kanadalased peaksid eeskuju võtma nendest rahvastest, kes hindavad vabadust üle kõige ja teavad, kuidas näidata venelastele oma vabaduse tahet ja võitlusvaimu. Kõneleja ütles, et kõigile nendele rahvastele tuleks anda võimalus esineda oma sportlastega olümpiamängudel oma lipu all.

Sportlasi tervitas Etobicoke'i linnapea D. Flynn, kes ütles kõigile teretulemast ja soovis võistlustele head kordaminekut.

Väga sooja ja südamliku kõnega esines Vaba Olümpia tegelik organisaator ja juht ukrainlane O. Kachmarsky, kes mainis, et nende mängudega anname oma sportlastele võimaluse rahvusvahelisteks võistlusteks.

Ta tõi esile ka Vaba Olümpia poliitilise mõtte, rõhutades, et nendega tahetakse juhtida avalikkuse tähelepanu rahvaste rõhumisele N. Liidus.

Eeskavalises osas esinesid esmajoones Helene Tiiduse võimlejad, kes esitasid huvitava ja viimistletud kehalise kooli kava, saades sooja ja kestva aplausi osalisteks. Teiseks numbriks olid ukraina naiskoori lauluettekanded, mida huviga kuulati ja nauditi. Kolmandaks esinesid vaheldumisi läti meeslauljate ansambel ja rahvatantsijad, kusjuures eriti imponeerivateks olid rahvatantsu ettekanded.

Kergejõustikuvõistlused, korv- ja võrkpallivõistlused ja jalgpallivõistlused viidi läbi laupäeva ja pühapäeva jooksul ning kujunesid väga pingelisteks. Võistlustel ei käinud eestlaste käsi eriti hästi, kuna nad saavutasid ainult võrkpallis pronksmedali ja odaheites ning naiste kõrgushüppes kolmandad kohad.

Võrkpallis meestele tulid esikohale lätlased ja võrkpallis naistele leedulannad.

Eestlannade võrkpalli naiskond ei tulnud esimese kolme hulka. Korvpallis läks esikoht leedulastele, kes lõid finaalis lätlasi 88:82. Eesti võrkpallimeeskond koosnes peamiselt noortest mängijatest. Võistlesid: Hillar Amolins, Taimo Ilves, Esko Kaseorg, Lembit Nieländer, Carl Pahapill, Eric Pahapill, Henno Piirsalu, Arvo Remmel ja Tiit Romet. Meeskonna mänedzheriks oli A. Remmel, treeneriks Tiit Romet.

Kergejõustikus domineerisid meeste aladel ukrainlased ja lätlased, kuna naiste aladel olid parimad leedulannad.

Lõputseremoonial pidas sütitava kõne konservatiivide parteisse kuuluv parlamendiliige M. Wilson. Lõputseremoonial rõhutati eriti, et Vaba Olümpia traditsiooni jatkatakse seni kuni kõik ikestatud rahvad on vabad ja võivad oma lippude all esineda vabade rahvaste olümpiamängudel.

Lõputseremoonial esitas Kanada hümni O'Canada eesti lauljatar Õnne Laikve.

Lõuna-Korea dissident kohtu alla

SÖUL — Lõuna-Korea ametlikest ringkondadest mainitakse, et tuntud dissident ja endine presidendi kandidaat 54-aastane Kim Dae-Jung antakse tõenäoliselt kohtu alla valitsuse vastase vandenõu pärast. Kui kohus Kim Dae-Jungi süüdi mõistab, siis võib teda tabada surmanuhtlus. Koos Kim'iga ootavad vanglas kohtu alla andmist ka 36 tema poliitilist kaaslast ja üliõpilast, kes olid peategelased maikuus toimunud valitsuse vastastel demonstratsioonidel üliõpilaste ja rahvamasside üleskihutamisel.

13,3 protsenti hääletas Trudeaule vastu

WINNIPEG — Winnipegis toimunud Kanada liberaalide partei konverentsil avaldas partei oma usaldust praegusele peaminister Pierre Trudeaule, millest järeldatakse, et uue parteijuhi valimine ei ole praegu liberaalide parteis päevakorral. Partei juhtkonda häirisid siiski hääletamise tulemused, kuna 13,3 protsenti konverentsi delegaatidest pooldasid uue parteijuhi kaalumisele võtmist. Liberaalide juhtivates ringkondades arvatakse, et suurem osa Trudeau vastu antud häältest tulid Kanada läänepiirkondadest, kus liberaalide partei juhtivad jõud ei ole rahul Trudeauga.

Kahurituli Hiina — Vietnami piiril

PEKING — Hiina ja Vietnami vahekorrad on viimaste nädalate kestel muutunud erakorraliselt teravaks ja mõlemad pooled süüdistavad teineteist piiride rikkumises relvastatud jõududega. Hanoi raadio andmetel on hiina ja vietnami kahurvägi möödunud laupäeval pidanud ägeda duelli, mille algataja vietnami informatsiooni kohaselt on hiinlased, kes oma mürskudega hävitasid külasid ja viljapõldusid ning tekitasid elanikkonnale kaotusi surmaohvrite ja haavatute näol. Pekingis omakorda väidetakse, et vietnami sõjaväelased on möödunud nädala jooksul mitmel korral tunginud üle Hiina piiri.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas aastas $35.—, poolaastas $19.50 ja veerandaastas $10.50, kiripostiga aastas $56.—, poolaastas $30.50 ja veerandaastas $16.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—. Kiripostiga USA-s: aastas $61.—, poolaastas $32.50 ja veerandaastas $17.—
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $72.—, poolaastas $36.— ja veerandaastas $19.—.
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 45 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

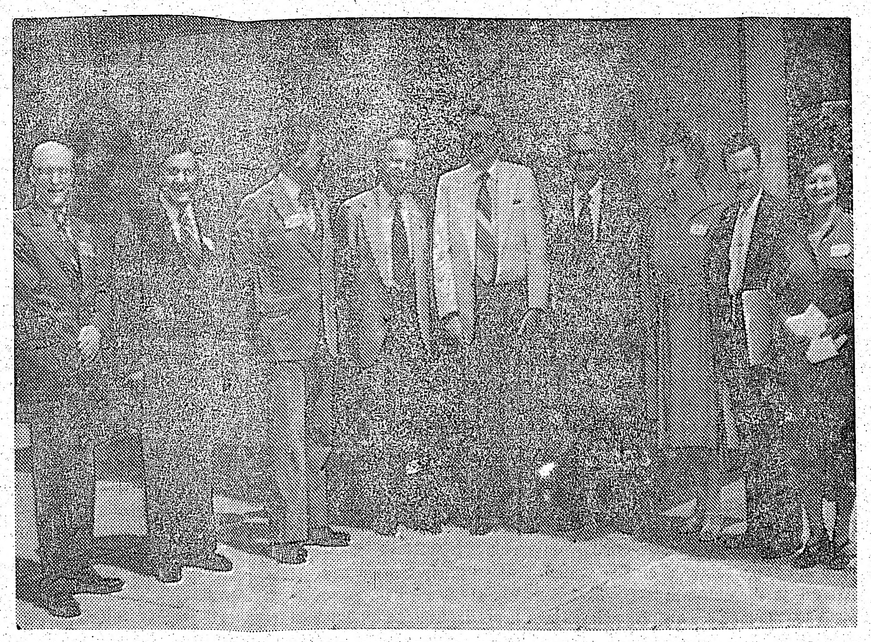

Juuni alul Washingtonis, D.C. toimunud Balti teadusliku ühingu AABS 7-s konverents oli ainulaadne selles mõttes, et sellest võtsid osa kõik AABS'i senised ja juba valitud järgmised presidendid. Pildil seisavad vasakult: Janis Gaigulis, AABS'i eksekutiivsekretär, Edgar Anderson, California State University, San Jose (AABS'i president 1972—1973), Valter Nollendorfs, University of Wisconsin (1976—1978), Ivar Ivask, University of Oklahoma (1978—1980), Jaan Puhvel, University of California, Los Angeles (1971—1972), Stanley V. Vardys, University of Oklahoma (1970—1971), Ilse Lehiste, Ohio State University (1974—1976), William R. Schmalstieg, Pennsylvania State University (praegu presidendi kandidaat, saab presidendiks 1982), Marija Gimbutas, University of California, Los Angeles (saab AABS'i presidendiks 1. juulil 1980) ja Rimvydas P. Silbajoris, Ohio State University (1973—1974).

Kommentaarid

Nüüd, kus Põhja-Ameerika mandril on alanud uus jaht nõndanimetatud sõjakurjategijatele, tekib paratamatult põhiline küsimus: kes on siis õieti sõjakurjategija, kes on need inimesed, keda selliste põlastavate tiitlitega halvustatakse ja milles seisavad nende kuriteod.

Näib, et selles küsimuses valitseb täielik segadus ning et sõjakurjategija mõistega mängitakse lihtsalt edasi-tagasi nii nagu see mõnedel jälitamiskampaania korraldajatel ja organiseerijatel just vajalikuks osutub. Küsimust käsitab oma veergudel ka Ühendriikide ajakiri „U.S. News and World Report" mainides, et sõjakurjategijaks võib nimetada kõiki neid isikuid, kes on osa võtnud miljonite juutide, mustlaste ja natside vastaste piinamisest ja massilisest mõrvamisest 1930-nendate aastate lõpul ja 1940-nendate aastate algul.

See definitsioon on siiski väga piiratud ulatusega ning ei haara küsimust selle täies ulatuses, viies isegi paljud inimesed eksiteele. Rahvusvahelise õiguse järele ei ole sõjakurjategija mitte ainult natside käsilane ja juutide mõrvaja, vaid selle all tuleb mõista igat isikut, kes on tegelenud vallutussõja ettevalmistamisega või alustamisega, sõjaõiguse normide rikkumisega või isikute jälitamisega rahvusliku ja rassilise kuuluvuse alusel. Seega väga laiaulatuslik definitsioon, millest võib järeldada, et praegu Ühendriikides ja Kanadas käimasoleva kampaania raamides otsitakse taga ainult ühte liiki ja ühte osa sõjakurjategijatest, kuna teine osa käib vabalt ringi ning naerab endale piiku.

Kui Kanadas ja Ühendriikides räägitakse sõjakurjategijatest ja nende vastutusele võtmisest, siis oleks väga oluline, et kurjategijate otsijad ei ajaks taga mitte ainult mineviku varjusid ning ei opereeriks N. Liidu ja teiste raudeesriidetaguste riikide kahtlase väärtusega dokumentidega vaid laseks oma pilkudel ringi käia ning nõuaksid ka nende sõjakurjategijate vastutusele võtmist, kellede kuriteod toimuvad just praegu meie kõikide silmade all.

Meil tarvitseb ainult pilk heita Afganistani okupeerimisele N. Liidu punaarmee poolt. Selleks ei ole vaja olla rahvusvahelise õiguse ekspert, et kinni naelutada seal toimuvaid sõjakuritegusid kõigist aspektidest lähtudes. Miks ei räägita nende meeste vastutusele võtmisest, kes Afganistani vallutamissõja ette valmistasid ja selle alustasid? Miks ei käsitata Liitunud Rahvaste Organisatsioonis või mõnel teisel rahvusvahelisel foorumil gaasipommide kasutamist Afganistani partisanide vastu võitlemisel ja miks Ühendriikide või Kanada sõjakuritegude eksperdid ei nõua nõukogude võimude ja kõrgemate sõjaväelaste vastutusele võtmist koolilaste surnuks tulistamise pärast Kabuli tänavatel?

(Järg lk. 3)

Pehastunud koloss

N. Liit on viimasel ajal harjunud sellega, et teda koheldakse rahvusvahelisel areenil maailma ühe suurjõuna, kelle sõjaline võimsus on viimasel ajal ületanud isegi maailma senise tugevaima riigi Ameerika Ühendriikide potentsiaali. Tundub, et kogu läänemaailm on nagu mingisuguses erilises lummuses, kartes N. Liidu relvajõudu, kuid unustades sealjuures palju teisi tegureid, mis lasevad N. Liitu paista palju ähmasemas valguses.

Tundub kurioosumina, et Kremli juhtkonna arsenalis on tuhandeid tanke, rakette ja lennukeid ning sadu sõjalaevu, kuid elanike toidulauale jatkub sageli ainult konte ning riietest ja tarbekaupadest on alati nappus, nende viletsast kvaliteedist rääkimata. Kommunistlik süsteem, kus inimestelt võetakse algatusvõime ning pannakse pearõhk relvastusele, teeb oma uuristamistöö ning tagajärjeks on majanduselu pidev allakäik, mis viimasel ajal on võtnud isegi nii suured mõõtmed, et isegi poliitbüroo liikmed on pidevat häiritud.

Kremlis ei taheta seda muidugi avalikult tunnistada, et nõukogude majanduselu on põhiliselt haige ning seda ei suuda parandada partei dekreedid, noomituskõned, sotsialistlikud võistlused ja viisaastaku plaanidega elanike töönormide suurendamine. Vaatamata vahutavale propagandale hakkavad isegi vene tööliste ajud juba märkama, et „paradiisis" on midagi tõsiselt viltu. Seda arusaamist tegelikust olukorrast ja juhtkonna pettemanöövritest tööliste arvel kinnitasid eriti silmatorkavalt äsjased tööliste streigid Togliatti ja Gorki autotehastes, mida venelased katsuvad piinlikult läänemaailma eest varjata.

Kui seni oli suure Venemaa valutavamaks Achillese kannaks põllumajandus, siis on nüüd sellele haigele kohale liitunud veel teisi hädasid. Nii hakkab energia küsimus tegema Moskvale tõsist muret, tööstuse masinad on vananenud ja läbikulunud ning produktsioon langeb pidevalt ja järjekindlalt. Ühendriikide senaatorid on hakanud viimaste nädalate kestel nõudma, et ameeriklased lõpetaksid tervavilja väljaveo keelu N. Liitu, kuna teised riigid kompenseerivad oma ekspordiga Washingtoni keelust tekkinud puudujääke, kuid lähemal vaatlusel tundub, senaatorid ei süvene probleemi üksikasjadesse ja teevad oma otsuse Ühendriikide põllumeeste survel. Faktid kõnelevad, et teravilja väljaveo piiramine Ühendriikidest Venemaale on põhjustanud seal massilise kariloomade ja kodulindude tapmise, mis omakorda on toonud kaasa suure lünga piima- ja lihasaadustega varustamise süsteemis. Liit on viimasel ajal harjunud sellega, et teda koheldakse rahvusvahelisel areenil maailma ühe suurjõuna, kelle sõjaline võimsus on viimasel ajal ületanud isegi maailma senise tugevaima riigi Ameerika Ühendriikide potentsiaali. Tundub, et kogu läänemaailm on nagu mingisuguses erilises lummuses, kartes N. Liidu relvajõudu, kuid unustades sealjuures palju teisi tegureid, mis lasevad N. Liitu paista palju ähmasemas valguses.

Tundub kurioosumina, et Kremli juhtkonna arsenalis on tuhandeid tanke, rakette ja lennukeid ning sadu sõjalaevu, kuid elanike toidulauale jatkub sageli ainult konte ning riietest ja tarbekaupadest on alati nappus, nende viletsast kvaliteedist rääkimata. Kommunistlik süsteem, kus inimestelt võetakse algatusvõime ning pannakse pearõhk relvastusele, teeb oma uuristamistöö ning tagajärjeks on majanduselu pidev allakäik, mis viimasel ajal on võtnud isegi nii suured mõõtmed, et isegi poliitbüroo liikmed on pidevat häiritud.

Kremlis ei taheta seda muidugi avalikult tunnistada, et nõukogude majanduselu on põhiliselt haige ning seda ei suuda parandada partei dekreedid, noomituskõned, sotsialistlikud võistlused ja viisaastaku plaanidega elanike töönormide suurendamine. Vaatamata vahutavale propagandale hakkavad isegi vene tööliste ajud juba märkama, et „paradiisis" on midagi tõsiselt viltu. Seda arusaamist tegelikust olukorrast ja juhtkonna pettemanöövritest tööliste arvel kinnitasid eriti silmatorkavalt äsjased tööliste streigid Togliatti ja Gorki autotehastes, mida venelased katsuvad piinlikult läänemaailma eest varjata.

Kui seni oli suure Venemaa valutavamaks Achillese kannaks põllumajandus, siis on nüüd sellele haigele kohale liitunud veel teisi hädasid. Nii hakkab energia küsimus tegema Moskvale tõsist muret, tööstuse masinad on vananenud ja läbikulunud ning produktsioon langeb pidevalt ja järjekindlalt. Ühendriikide senaatorid on hakanud viimaste nädalate kestel nõudma, et ameeriklased lõpetaksid tervavilja väljaveo keelu N. Liitu, kuna teised riigid kompenseerivad oma ekspordiga Washingtoni keelust tekkinud puudujääke, kuid lähemal vaatlusel tundub, senaatorid ei süvene probleemi üksikasjadesse ja teevad oma otsuse Ühendriikide põllumeeste survel. Faktid kõnelevad, et teravilja väljaveo piiramine Ühendriikidest Venemaale on põhjustanud seal massilise kariloomade ja kodulindude tapmise, mis omakorda on toonud kaasa suure lünga piima- ja lihasaadustega varustamise süsteemis. Toiduainete nappust aitavad suurendada ka väljavedu Afganistani, Vietnami ja teistesse maadesse, kus venelased on praegu kibedasti ametis uute vallutamisoperatsioonidega.

Eriti rabavana tundub N. Liitu ähvardav energiakriis, millega on teatud määral seotud ka vene rõõvmajanduse suurendamine ja tõhustamine Eesti põlevkivi piirkondades. Ühendriikide eksperdid ja CIA asjatundjad on arvamisel, et venelased peavad juba lähema viie aasta jooksul hakkama importima õli, mis ei ole Hiiobi sõnumiks mitte ainult venelastele vaid ka N. Liidu satelliitriikidele. N. Liidus leidub suuri kasutamata õlivarusid, kuid need asuvad raskelt ligipääsetavates piirkondades ja sealt õli väljatoomine nõuab moodsat tehnoloogiat, mida venelastel endil ei ole kuid mida nad oleksid saanud ameeriklastelt kui Kreml poleks otsustanud Afganistani okupeerida.

Vaatamata Moskvast kostvatele kõvendatud häältele ja hooplemiskõnedele on kindlaid tunnusmärke, mis reedavad vene majanduselu allakäiku peaegu kõigis sektorites. Kui ajast ja arust jäänud põlumajandusega koos hakkab alla käima ka tööstus ning silmapiirile ilmuvad energiakriisi pilved, siis ootavad Brezhnevi ja tema järglasi juba lähemate aastate jooksul rasked ajad — kui läänemaailm ainult Moskvale oma naiivsuses ja äritegemise tuhinas jälle abistavat kätt ei ulata nagu see minevikus pidevalt on toimunud. N. Liidu tööstusseadmed on oma aja ära elanud ning tööliste produktiivsus jääb kaugele maha nendest eesmärkidest, mida plaanide koostajad Moskvas töölistele ette dikteerivad. Alkohol annab küll riigile suure sissetuleku, kui teisest küljest on alkoholi tarvitamisel masendavad tagajärjed, kuna töölt ärajäämised ja purjus olekus töole ilmumised on Venemaal sagedateks näheteks. Üleliigsel alkoholi tarvitamisel on ka veel teisi hävitavaid tagajärgi, kuna perekonnad lagunevad ning imikute surevus on saadaolevatel andmetel 1971. aastast kuni 1976. aastani suurenenud ühe kolmandiku võrra.

Lääneriikide poliitikutel ja N. Liidu „ekspertidel" oleks juba ammu aeg hakata vaatama N. Liitu kui tervikut kõigi oma hädade ja muredega ning mitte ainult arvestada Kremli kasutuses olevaid rakette, tanke, kahureid ja lennukeid. N. Liidu nime kandev kommunistlik monstrum on juurteni pehastunud ja sureb oma loomulikku surma kui talle ei anta kapitalistlikust läänemaailmast aegajalt elustavaid süste laenude, tehnoloogia ja toiduainete näol.

K.A.

Izvestija 1918. a.:

„Läänemerest peab saama nõukogude meri"

Soome rootsikeelne ajakiri „Horisont" Baltikumist

HELSINGI (VE) — Soomes ilmuv rootsikeelne kirjandus- ja kultuuriajakiri „Horisont" avaldas oma möödunud aasta viimases numbris 6/79 pikema artikli Balti riikide okupeerimise ning nõukogude rahvuspoliitika kohta. „Horisont" on kõrgekvaliteediline kultuurajakiri, mil on kaastöötajaid kõikides põhjamaades. Ajakiri on mitmete aastate vältel korduvalt juhtinud tähelepanu Balti küsimustele ning tutvustanud oma lugejaskonnale põhjalikult Eesti, Läti ja Leedu kirjandust nii okupeeritud kodumaal kui välismaal. „Horisondi" väljaandjaks on Sydöstterbottens Litteraturförening ja ta ilmub Vaasas. Oma rootsikeelsuse tõttu on tal lugejaid peale Soome ka Skandinaavias suurel hulgal.

Olof Hägerstrandi mitmeleheküljelise artikli pealkirjaks on „Baltikum — meenutus häbist". Hägerstrand vaatleb arengut Baltimaades alates Molotov-Ribbentropi pakti salajasest lisaprotokollist kuni tänapäevani. Kirjeldatakse läbirääkimisi baasidelepingu kohta m.h. põhjendades Läti tolleaegse välisministri Vilhelm Muntersi märkmetele, mida ta oli teinud oma kohtamisel Stalini ja Molotoviga 2. oktoobril 1939. Stalin oli ütelnud Muntersile järgmist: „Austria, Tshehhoslovakkia ja Poola on riigid, mis on kadunud kaardilt. Ka teised riigid võivad kaduda (...) Leping, mis sõlmiti 1920 ei või kehtida igavesti. Peeter Suur muretses meile pääsu merele. Praegu meil sellist ei ole ja see olukord ei või jätkuda. (...)

Ma ütlen teile otsekoheselt — jagamine huvisfääridesse on juba toimunud. Mis Saksamaasse puutub, siis me võime teie maa okupeerida, aga me ei taha kasutada seda teie kahjuks."

Artiklis viidatakse ka faktile, et Punaarmee peastaap laskis juba 1939. aastal trükkida venekeelsed kaardid, kus esinevad Läti NSV ja Leedu NSV nimed, kuigi selliseid tollal üldse veel ei eksisteerinud.

Juulivalimisi 1940 kirjeldatakse artiklis üksikasjalikult ning nenditakse, et TASS avaldas valimiste tulemused kaksteist tundi enne kui valimislokaalid suleti. Nii said raadiokuulajad teada tulemused BBC välissaadetest enne kui häältelugemine oli alganud. Edasi kirjutab Hägerstrand, et tegelikust häältesaktiivsusest ei ole andmeid, kuid Eestis maal ei käinud ilmselt hääletamas üle 60 protsendi hääleõigustatuist.

Et venelaste poliitilised sihid Baltikumis olid noorte Balti riikide suhtes vaenulikud juba algusest peale, seda tõendamaks tsiteerib Hägerstrand „Izvestijat",

kus kirjutati Balti riikide kohta järgmist juba 25. detsembril 1918: „Nõukogude Venemaa peab saama pääsu Balti rannikule ja sinna jälle paigutama revolutsiooni punase lipu. (...) Läänemeri ja varemad meie alad Leedu, Läti ja Eesti on meie revolutsiooni tulemusena liikumas Lääne-Euroopa poole. (...) See vahemüür Venemaa töölisrevolutsiooni ja Saksamaa vahelt peab lammutatama ja hävitatama. Nõukogude üksused peavad okupeerima Leedu, Läti ja Eesti. (...) Läänemere ja selle ranniku vallutamine annab Nõukogude Venemaale võimaluse avaldada mõju Skandinaavia maadele sotsialistliku revolutsiooni kasuks. (...) Läänemerest peab saama nõukogude meri. Peame suunama kõik pingutused selle tähtsa poliitilise sihi saavutamisele."

Hägerstrand kirjutab oma artiklis ka rahvakohtutest, mis alates 11. novembrist 1940 hakkasid kohut mõisma „nõukogudevaenulike elementide" üle.

Punase Risti andmetel langetati kohtuotsus neis rahvakohtutes kokku 7020 inimesele, neist 404 naist, 17 alla kuueteistkümneseid lapsi ning 172 üle kuuekümneaastaseid pensionäre.

Kohtuotsustest oli surmanuhtluseid, mis teostati mahalaskmise läbi, kokku 980. Mahalastud maeti kaheksasse suure massihauda.

Vaadeldes kommunistide rahvuspoliitikat Venemaal konstateerib Hägerstrand selle kahepalgelisust. Enne revolutsiooni astusid mitmed vähemusrahvuste eestvõitlejad toetama bolshevikke, kuna nad neis nägid üha intensiivsemaks muutuva venestamispoliitika vastuvõitlejaid. Nad arvasid, et revolutsioon tooks neile võimaluse Venemaast lahtilöömiseks ja rahvuslikuks iseseisvuseks. Lenin aga hoiatas juba aastal 1913 Armeenia bolshevikke oma kirjas Suran Shaumianile järgmiselt: „Väljaastumine (Venemaast) ei kuulu mingitel eeldustel meie plaanidesse. Me ei eelista väljaastumist. Meie oleme selle vastu."

Samal aastal kirjutas Lenin: „Igas kaasaegses riigis on kaks rahvust. Igas rahvuskultuuris on kaks rahvuskultuuri. (...) Igas kultuuris on demokraatliku ja sotsialistliku kultuuri elemente, kuna igas rahvuses on rasket tööd tegevaid, ekspluateeritud inimesi.

Rõhutades parooli „demokraatia ja töölisliikumise internatsionaalne kultuur" võtame me igast kultuurist ainult selle demokraatliku ja sotsialistliku elemendi ning võttes selle võtame selle ainult vastukaaluks kodanlikule kultuurile, kodanlikule natsionalismile igal maal."

Selle dogma alusel võidi tembeldada igat laadi rahvuslik meelsus „kodanlikuks". Nii keelati aastal 1918 Ukrainas ukraina keele kasutamine, keelati ukrainakeelsed ajalehed, konfiskeeriti ukraina trükikojad, suleti koolid ja raamatukogud ning rahvast vahistati tänaval ukraina keele kõnelemise pärast. Pärast NEP-i väljakuulutamist tekkis Hägerstrandi järgi siiski rahvuskultuuride renessanss, ning kahekümnendate aastate keskel võideldi venestamispoliitika vastu. See algas aastal 1923, kui XII parteikongressil võeti vastu resolutsioon, mille järgi „Rääkimine vene kultuuri ülеolekust ning selliste teeside eelistamine, et vene kultuur vältimatult peab saama võidu mahajäänud rahvuste kultuuride üle (ukraina, azerbaidzhani, kirgiisia, uzbeki jne.) ei ole midagi muud kui katse kindlustada suurvene kultuuri ülevõimu. Sellepärast on meie partei esimene ja tähtsaim ülesanne otsustav võitlus vene shovinismi igandite vastu."

See renessans lõppes aga Stalini võimuletulekuga aastal 1928.

Hägerstrand vaatleb venestamispoliitikat peamiselt läbi läti kirjanduse saatuse nõukogude ajastul. Peaallikaks on tal läti kirjandusuurija Rolfs Ekmanise raamat „Latvian literature under the Soviets 1940—1975", mis on ilmunud 1978. Raamatu peateema on Kremlist juhitud poliitika, mille eesmärgiks on loova läti kultuuri summutamine. Stalin kuulutas välja sõjajärgse aja rahvuspoliitilise programmi 1945 peetud kõnes järgmises sõnastuses: „Ma teen ettepaneku klaasi tõsta nõukogude rahva ning eriti vene rahva hüvanguks.

Ma tõstan oma klaasi esmajoones vene rahvale, sest ta on selles sõjas võitnud endale üldise tunnustuse Nõukogude rahvaste pere juhtiva jõuna.

Ma tõstan klaasi vene rahvale mitte ainult selle pärast, et ta on juhtiv osa rahvast, vaid ka sellepärast, et tal on selge mõistus, truu iseloom ning vastupidavust." Kasutusele võeti termin „nõukogude patriotism" ja asetati „natsionalismile" vastukaaluks — viimase eesmärgiks peeti eemaldada mittevene rahvuseid vene rahvusest ja tema kultuurist, vene kultuurist ja maailmakultuuri kõrgeimast saavutusest — leninismist. Pärast Stalini surma leevenes venestamispoliitika kuni Ungari ülestõusuni; Hrushtshev soosis liberaliseerumist ainult nii kaua kui see töötas tema võimupositsiooni tugevdamise kasuks.

Viiekümnendate aastate lõpul tugevnes venestamispoliitika jälle ning rõhutati tema tähtsust riigi ühtsuse ülalpidamiseks.

Nii rõhutati Tashkendis aastal 1959 peetul konverentsil Tsaarivenemaa rahvuspoliitika „progressiivseid" jooni, Venemaa „tsivilitseeritavat" mõju teistele rahvustele. Tsaarivalitsuse rahvuspoliitika „progressiivne" joon seisvat selles, et see olevat lähendanud teisi rahvusi Vene „arenenud kultuurile". Ning lõpuks aastal 1961 parteikongressil vastuvõetud uus parteiprogramm andis lõpliku surmahoobi rahvuslikele püüdlustele nentides, et eesmärgiks pole ainult rahvuskultuuride sisu vaid ka vormide assimilatsioon.

Olof Hägerstrand lõpetab oma ülevaate venestamispoliitikast nentides, et Kreml on võtnud venelaste Baltimaadesse paigutamise uueks venestamispoliitika vahendiks.

See on Hägerstrandi arvates Kremlile mugavam, sest see ei ärata välismaal ägedat tähelepanu olles samal ajal kindel ning efektiivne. Hägestrand kirjutab, et kommunistid on tsaaridelt üle võtnud suurvene rahvuspoliitilise traditsiooni, millest ei ole suudetud ega tahetud lahti ütelda.

Ametiühingu juhtide kõrged palgad

VANCOUVER — Senaator Ed Lawson Vancouveris on ühek-sateistkümnes nimekirjas olevast Teamster International ametiühingu juhtidest, kes said palka $100 000 ja $295.853 1979. a. Sellekohaseid andmeid avaldas teine ametiühingute grupp, keda nimetatakse dissidentideks. Lawsoni aastane töötasu oli $118.065.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

12. ja 13. juulil dr. T. Kuutan, tel. 751-6141.

19. ja 20. juulil dr. H. Tari, tel. 922-3824.

MÜÜA JÄRVERANNA SUVILA
50 miili Torontost. Ilus mändidega krunt 100x200 jalga, liivapõhjaga rand. 5 magamistuba, klaasveranda vaatega järvele, õliküte. Eraldi külaliste majake. 3-ruumiline saun järve ääres. — Helistada
M. T. MANKIN REAL ESTATE
487-4477

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Sõjakuritegude paljastamine ja sõjakurjategijate jälitamine on tänuväärne asi kuid kui seda tehakse praegusel kujul, siis jätab see paratamatult mulje, et rahvusvahelisi õigusenorme tõlgendatakse ühekülgselt, sihilikult ja meelevaldselt. Kui räägitakse tõe avalikkuse ette toomise vajadusest, siis tuleks kogu tõde välja tuua ning mitte poolele teele seisma jääda.

Selleks oli vaja kahe Euroopa riigi riigipea kohtumist N. Liidu parteibossi Brezhneviga, et veenduda vene okupatsioonijõudude pikemaajalises ja võibolla isegi permanentses peatumises Afganistanis. Prantsusmaa president Valery Giscard d'Estaing ja Lääne-Saksamaa kantsler Helmut Schmidt hindasid oma võimeid üle ja ei tundnud Kremli vallutuspoliitika tõelist tagapõhja kui nad katsusid Brezhnevi veendumusele viia, et maailmarahu ja detente poliitika huvides on vene okupatsioonijõudude kiire lahkumine Afganistanist hädavajalik.

Läänemaailma juhtidele peaks juba ammu olema selge, et Moskva ei kavatse ühelgi juhul oma vägesid Afganistanist välja viia, kuna see tähendaks sealse kommunistliku rezhiimi kiiret kokkuvarisemist ja Afganistani Moskva kontrolli alt välja libisemist. Kremli võimumehed ja nende nõuandjad on mitmel puhul deklareerinud, et vene väed jäävad nii kauaks Afganistani kuni seal lõpeb igasugune hiina, ameerika ja teiste riikide sekkumine Afganistani sisemistesse asjadesse, mille all tuleb mõista afganistani rahvuslaste ja antikommunistide vastupanu ebapopulaarsele ja vastumeelsele kommunistlikule rezhiimile.

Venelaste mäng Afganistanis on kõrge ja risk läänemaailmaga täielikult vastuollu sattuda on suur. Kuid Kremli risk oleks veelgi suurem kui nende okupatsioonimiarmee lahkumisel sealne kommunistlik rezhiim mõne tunni jooksul kokku variseks ja kõik kohalikud kommunistid, kes seni oma rahvast on terroriseerinud, selle eest eluga peaksid maksma. Brezhnev ja tema kamarilja ei tohi seda lasta sündida, kuna see tooks Moskvale kaasa tohutu prestiizhilanguse ning oleks suureks tagasilöögiks kommunismi maailmavallutamisplaanidele.

Ja lõppude-lõpuks — Brezhnevi käsi ei olegi käinud eriti halvasti Afganistani okupeerides. Rahvusvahelise õiguse järele on ta tõeline sõjakurjategija kuid läänemaailma riigipeadele on ta ikka veel N. Liidu president, kellega tasub nõu pidada ja isegi detente poliitikat üles soojendada. Paljud Lääne-Euroopa riigimehed ja poliitikud kalduvad ikka veel arvama, et Afganistani okupeerimine on isoleeritud vahejuhtum ning see ei tohiks segada N. Liidu ja läänemaailma vahelist koostööd ja vahekorda.

Ja miks mitte okupeerida ja vallutada väikseid naaberriike kui sellele ei järgne teiste riikide ja Liitunud Rahvaste Organisatsiooni poolt mingisuguseid sanktsioone, isegi mitte üldist Moskva olümpia boikotti, mille läbiviimine oleks olnud kõige odavamaks kuid sealjuures küllaltki mõjuvaks läänemaailma hoiaku ja hukkamõistu avaldamiseks.

AMI

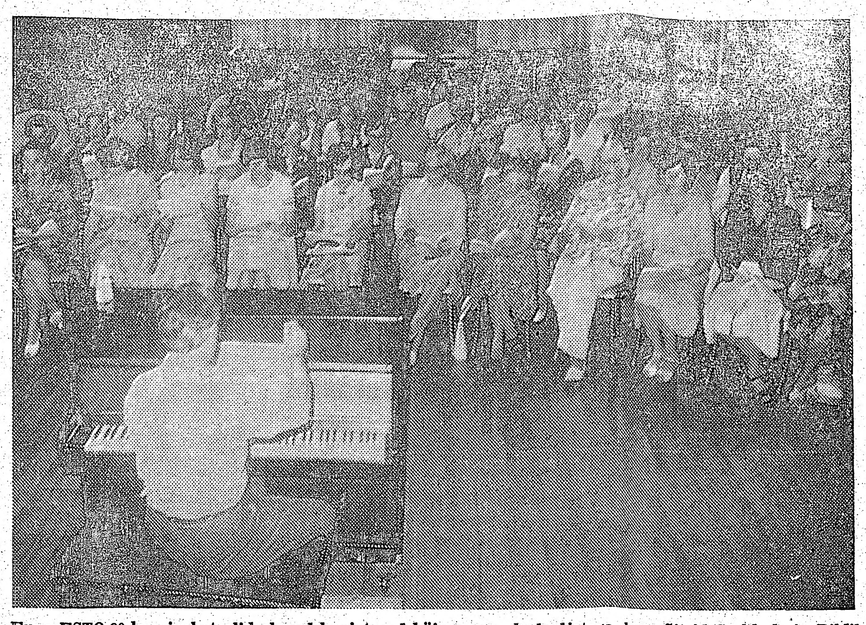

Enne ESTO-80-le minekut olid elavad harjutused käimas nende lauljatega, kes sõitsid Stokholmi. Pildil laulutund Eesti Maja keskmises saalis dr. Roman Toi juhatusel.

Tartu Instituudi edukas tegevus Torontos

Dr. Ilmar Tammelo esineb eeloleval suvel loenguga

Enne südasuve saabumist vaatame pisut Torontos tegutseva Tartu Instituudi loengukava ja heidame pilgu möödunud poolaastale. Instituudil on juba pikem kogemus ekspluateerida kaugemalt Metsaülikooli tulevaid teadlasi, neid esitades ka „linnarahvale". Seekordne seeria Torontos algab dr. Inno Salasoo loenguga ja valgusplitidega „Austraalia loodusest". Meie erisoovil on teaduslikule materjalile lisatud tublisti turistidele huvitavat. See loeng on neljapäeval 14. augustil kell 7.30 õhtul.

Pühapäeval 24. augustil kell 7.30 õhtul räägib prof. Tõnu Parming Marylandi ülikoolist. Loengu täpne pealkiri pole veel Torontosse jõudnud. Tõnu Parming ei vaja Torontos enam erilist tutvustamist, lisame vaid, et äsjase Washingtoni Baltiäinelise konverentsi tehniline läbiviimine lasus tema õlgadel, peale oma ettekannete läbitöötamise.

Kolmas lektor, dr. Ilmar Tammelo, tuleb Salzburgist, Austriast.

Ta on üks meie rahvusvaheliselt kuulsamatest teadlastest ja ta eriala on õiguse/seaduse fiosoofia. Esialgu on valida kaks teemat — „Maailmarahu probleemidest", või „Translinguistika — püüdlus avardada piire, mida keel asetab mõttele". Samuti oli valida kolm ingliskeelset teemat, millest Toronto Ülikool valis „The Postulate of Freedom as a Criterion of Justice". Mõlemate loengute aeg on praegu lahtine, palutakse jälgida ajalehtede kuulutust juuli lõpus. Viimased kuus aastat on Ilmar Tammelo olnud Salzburgis õigusfilosoofia professoriks ja vastava Instituudi juhatajaks. Eestis jõudis ta välja oma esimese magistrikraadini, põgenikuna Saksamaal töötas ta mitmes ülikoolis saades dr. jur. kraadi Marburgist.

Edasi kulges ta elu Melbournis ja Sydneys Austraalias, ning käigud külalisprofessorina kohtades nagu Harvard, Oxford, Columbia ülikool N.Y., Saarland, (Saksamaal), Brüssel ja Tokio. Tammelo on osa võtnud, ja võtab osa, paljude teaduslikkude organisatsioonide juhtimisest. Külalisloengutega on ta käinud üle kogu maailma, välja arvatud Aafrika ja nõukogude alad. Tammelo on 14 raamatu autoriks, peamiselt õiguse filosoofia ja teooria alal. Teaduslike artiklite nimekirjas on praegu 93 tööd, mis avaldatud mitmes keeles.

Neljanda lektorina on palutud dr. Walter Rand'a, kuid kas tal on ajaliselt võimalik Torontosse jääda pole veel teada. Palutakse jälgida ajalehe kuulutusi.

Loengute korraldamine lasub Instituudi juhatusliikme dr. Velio Sootsi õlgadel, kuna sekretär dr. Aruja viibib välismaal. Dr. Aruja loodab vaadata mõnda arhiivi ja raamatukogu Saksamaal, Rootsis ja Soomes ja teostada mikrofilmimist.

Tartu Instituudi edukat 1979. a. ülevaadet on levitatud Tartu College'i koosolekul, loengute ajal ja viimaks ka AABS konverentsil. Sekretär saadab informatsiooni meeleldi neile, kes sellest on huvitatud. Käesoleva aasta esimene pool on ka olnud edukas, eriti loengute poolest. Sel poolaastal on peetud seitse loengut, kõnelejateks on olnud Endel Aruja, Roman Toi, Anne Kõresaar, Jaan Roos, Rein Taagepera (kahel korral), Arvo Niitenberg ja Leon Tretjakewitsch.

Instituudi raamatukogu ja arhiiv on pidevalt täienenud, kõik loengud on helilindistatud ja linte laenutatakse kuulamiseks.

Samuti on helilindistatud üle viiekümne tunni uusi intervjuusid. Õppemaksu osas toetati Toronto ülikooli kursusest osavõtjaid.

Tartu Instituudi juhtkond on teatavasti 21-liikmeline. Neist neli on määratud Tartu College'i nõukogu poolt, ülejäänud üheksa Kanadas asuva ja kaheksa USA-s asuva teadlase ametaeg on viis aastat. Sel aastal langesid ametivanuse tõttu välja neli isikut — professor Endel J. Kolde (Seattle), dr. Jyri Kork (Greenbelt), prof. Vello Sermat (York) ja dr. Maret Truuvert (Toronto) — ja kaks valiti tagasi, nimelt professor Olev Träss (Toronto) ja professor Tõnu Parming (Maryland). Uute direktoritena tulid juurde professor Heino Ainso (Potsdam, N.Y.), dr. Juta Kõvamees-Kitching (Vancouver), prof. Rein Taagepera (Irvine, California) ja dr. Roman Toi (Toronto). Endised liikmed on veel Endel Aruja, Karl Aun, Jüri Daniel (T.C.), Peeter Einola (T.C.), Ivar Ivask, Elmar Järvesoo, Ilse Lehiste, Heldur E. Meema, Silvia Meema (T.C.), Harry Meindok, Arvo Niitenberg (T.C.), Felix Oinas, Jaan Puhvel, Martin Puhvel ja Vello Soots.

Tartu Instituut asutati 1971. a., ta asub Tartu College'is ja täidab selle põhikirjas ettenähtud hariduslikke eesmärke.

Instituut on avatud kokkuleppel sekretäriga. Kiiruse mõttes on parem helistada või kirjutada sekretäri kodusel aadressil: dr. Endel Aruja, 37 Groveland Cr., Don Mills, Ontario, M3A 3C4, telefon (416) 447-8958.

Majandusklubi peab suvepäeva

Uueks esimeheks valiti Lembit Jänes

Eesti Majandusklubi Kanadas tegevuskavas teisel poolaastal on klubi suvepäev, mis peetakse J. Kittaski suvilas 30. augustil. Septembris on kavas ühe eestlaste ettevõtte külastamine ning hiljem klubi referaatõhtu koos veini maitsmisega.

Klubi sai endale maikuus peetud peakoosolekul uue esimehe, kelleks on Lembit Jänes. Uuteks juhatuse liikmeteks valiti Ilmar Martens ja Rudolf Solom, kuna endistest liikmetest jäid juhatusse E. Hopp, H. Kasak, N. Küttis, H. Later ja V. Loit. Juhatusliikmete kandidaatideks valiti A. Niitenberg ja H. Toi.

Klubi esindajana Stokholmi Eesti Päevadele sõitis N. Küttis.

Klubi kassa aruanne peakoosolekul oli tasakaalus 4164.12. Koosolek otsustas määrata eesti dissidentidele toetuseks 310 dolarit, kuid juhatus suurendas hiljem oma koosolekul seda summat 500 dollarile. Uuteks liikmeteks on vastu võetud V. Raiend, U. Ounpuu, Reet Kasak, A. Kolga ja M. Silm.

Baltimores tutvustati Eestit

Baltimore Hopkins Plazal avati 31. mail ja 1. juunil linna kuulus etniliste nädalalõppude seeria Eesti nädalalõpuga. Mõlemal päeval helises kella 12—7-ni Baltimore südalinnas eesti muusika ja suurt platsi kaunistasid sini-must-valged lipud. Õhus oli tuttavat hapukapsa ja kotleti lõhna ning rahvast oli murruna kaunilt ehitatud müügija näitusekioskide juures.

Üldkorraldaja Enn Veskimets arvestas, et 1980 pidustused võlusid Hopkins Plazale üle 10.000 külalise ja et tulud ületasid läinud aastased. Neist pidustustest on Morris Townshipi ametkonnale iga päev väljaantav informatsioonibülletään „A.M." toob teate, et linnavalitsuse Nichols Buildingi koridorides toimub kunstnik Arville Puströmi loomingu näitus. Informatsioon märgib, et kunstnik on eestlane, annab hea ülevaate tema õpinguteest, märgib, et ta on töötanud õpetajana jne., lisades ka tema esinemisi näitustel siin maal ja reas Euroopa maades.

eestlased juba mitu aastat osa võtnud ja rahva seas hea kuulsuse saavutanud. Iga aasta on püütud esinemist uuendada, et olla alati huvitavad.

Näituse- ja müügiesemeid oli rikkalikult. Esineti tikandiga kaunistatud esemetega, nagu linad, särgid jm., isegi kirjapaber. Põletatud puuesemeist olid eriti populaarsed kirstud, kapad, küünlajalad, raamatukaaned jm. Müügil oli ka merevaik ja muud ehted.

VES

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kõik eestlased kakskeelsed

Aarand Roos, noorema põlvkonna kirjanik, raadiomees ja keeleteadlane, on viimase pooleteise aasta jooksul töötanud uurijana Lundi ülikooli Soome-ugri Instituudis, et kirjutada oma doktori väitekirja. See on nüüd valminud ja trükitud Uppsala ülikooli teaduslikus sarjas. Rootsikeelset uurimust levitab teaduslikele asutustele üle maailma kirjastus Almquvist-Wicksell International Stokholmis. Uurimuse teemaks on juhulaenude vormiõpetuslik muganemine interferentsinähtuste puhul pearõhuga eesti keelel, nimega „Morfolagiska tendenser vid sprakling interverens med estniska som bas". 2. aprilli kaitses Aarand Roos Lundi ülikooli keeleteaduskonnas seda tööd, mispuhul palume värsket filoloogia doktorit lähemalt selgitada, mis õieti peitub selle, tavalisele inimesele küllaltki keerulise pealkirja taga?

— Mida väiksem on rahvas, seda suuremat keeleoskust temalt nõutakse. Me tunneme ju kõik seda rahvapärast väljendit Eestist — kolm kohalikku keelt, mis ju mõnevõrra peegeldas seda keeleühiskonda, milles meie rahvas juba ammust ajast elas. Alates käesolevast sajandist on suurel osal eesti rahvast igapäevane kontakt ka muude keeltega kui otseste naaberrahvaste keeltega. Elab ju eestlasi hajutatult kogu maailmas.

Ei ole vast liialdus väita, et tänapäeval on kõik eestlased kakskeelsed, kellel on eesti keele kõrval iga päev kasutamisel kas vene keel või väljaspool Eestit inglise, rootsi või saksa keel.

See toob kaasa keelte vastastikuseid mõjutusi, mille üht sektorit minu uurimus käsitlebki. Täpsemalt küsimust, kuidas käänata, pöörata võõrkeelseid sõnu eesti või lähtekeele reeglite kohaselt. Seda lünka tahtsingi oma uurimusega täita.

Millised allikad seisavad uurimuse taga?

— Kõigepealt uurisin ühest küljest rootsi, teisest küljest aga ka USA ja kanada eestlaste kõnekeelt. Lisaks sellele olen kogunud näiteid eesti kirjandusest, ajakirjandusest, ringkirjadest jne. Näiteid sel viisil mugandatud võõrkeelsetest sõnadest olen sedeldanud ja neid indekskaarte on mul 5000 ümber. Loomulikult olen tutvunud ka kõigi olulisemate uurimustega sellel alal. Nii on välja kasvanud täielikud käänd- ja pöördkonnad inglis- ja rootsikeelsetele tsitaatlaenudele.

Kas sellel ainel võiks olla siin Rootsis või mujal tulevikku?

— Mõteldes sellele, et 20. aasta eest olid peaaegu kõik rootsi elanikud sündinud Rootsis, siis tänapäeval moodustavad välismaalased elanikkonnas tervelt 12 protsenti, kusjuures eriti palju on nende hulgas soomlasi.

See soome-ugri keelte „tagamaa" pigem kasvab kui kahaneb ja praegu on soomeugri keelte alal mitu ülikoolilektori kohta vabanemas.

Nii siis võib siin Rootsis ka eesti keele uurimine etendada olulist osa rootsi keelepoliitika kujundamisel?

— Absoluutselt. Nimelt on viimase 15. aasta jooksul toimunud Rootsis täispööre vähemuspoliitikas, mis on kaasa toonud sisserändajate keele ja kultuuri respekteerimise. Eestlased on olnud siin teenäitajateks, mida ka mitmed rootsi poliitikud on alla kriipsutanud.

EPL/JK

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$35.—	$38.—
Poolaastas	$19.50	$21.—
Veerandaastas	$10.50	$11.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$56.—	$61.—
Poolaastas	$30.50	$32.50
Veerandaastas	$16.—	$17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $72.—, poolaastas $36.—, veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 45 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „....." ..... 19.... . Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....
Aadress .....
.....
.....

OOTAMATULT MEIE KESKELT LAHKUNUD ARMAST ABIKAASAT, ISA JA VANAISA

KARL MANDRE't

sündinud 7. juulil 1909 Saaremaal
surnud 2. juulil 1980 Torontos

mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA
tütar BENITA perekonnaga
tütar HELJO perekonnaga
tütretütar MONICA abikaasaga
tütrepoeg RICHARD abikaasaga

Puhka rahus
võõra maa mullas!

OOTAMATULT LAHKUNUD ARMAST VENDA, RISTIISA JA ONU

KARL MANDRE't

sündinud 7. juulil 1909 Saaremaal
surnud 2. juulil 1980 Torontos

mälestavad leinas

vend EDUARD abikaasaga
vennapoeg BRUNO perekonnaga
õed ROSALIE ALAS ja
ALIDE RAIK laste ja lastelastega
Kodu-Eestis

Sa oled jõudnud rahuranda,
kus vaibunud on kõik mured ja valud!

HEAD SÕPRA

KARL MANDRE't

mälestavad leinas

V. MEIER perekonnaga
A. OOLUP perekonnaga
A. OLUP perekonnaga
J. LUGUS perekonnaga
H .SUURNA abikaasaga
A. OOLUP abikaasaga
A. KAASIK abikaasaga
H. ARRO abikaasaga
HELMI LAUL
HILDA LAUL

LAHKUNUD ARMAST SÕPRA

KARL MANDRE't

leinavad kurbuses

Puhkama läksid,
maha meid jätsid.
Mälestus ilus
Sinust meile jäi!

ARMILDE RAJASTE
LAINE RAJASTE
HARALD RAJASTE abikaasaga
REET MEGVALE perekonnaga

KALLIST SUGULAST JA HEAD SÕPRA

KARL MANDRE't

mälestavad

PEETER ja AINO HABJAS Texases
AUGUST ja SIIMA NÕMM perekonnaga Torontos
MEINHARD ja EMILIE NÕMM perekonnaga Vancouveris

LIPNIK

ARVED PEDJASE't

mälestab leinas

EESTI OHVITSERIDE KOGU KANADAS

ARMAST SÕPRA

KARL MANDRE't

mälestab

AIME AIMRE

ARMAST

TOIVO LAANEMÄE'd

mälestavad

ERNA ja ENNO JÄRVE

HEAD SÕPRA JA TÄDIMEEST

KARL MANDRE't

mälestavad leinas

HELJO ja HJALMAR

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director
733 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ☎ 489-8002

Paavst külaskäigul Brasiilias

BRASIILIA — Paavst Johannes Paul II viibib 12-päevasel külaskäigul Brasiilias, mis oma 123 miljoni elanikuga on maailma suurim katoliiklik maa. 90 protsenti Brasiilia elanikest on katoliiklased. Paavst külastab 13 linna ning atakeeris oma esimestes kõnedes parempoolset sõjaväelist valitsust ja vasakpoolseid preestreid.

Visati kividega surnuks

TEHERAN — Lõuna-Iraanis asuvas Kermani linnas visati kividega surnuks neli isikut, keda süüdistati seksuaal-kuritegudes. Omapärase barbaarse kohtuotsuse ohvriks langesid kaks meest ja kaks naist. Kahte naist, mõlemad üle 50 aasta vanad, süüdistati noorte tüdrukute prostitutsioonile ahvatlemises, ühte meest homoseksuaalsuses ja abielurikkumises ja teist meest 10-aastase lapse vägistamises.

ARMAST EMA, VANAEMA JA ÄMMA

OLGA LUISE VEERUS't

neiuna Vutter
sündinud 30. septembril 1894 Tallinnas
surnud 30. juunil 1980 Buenos Airesis

mälestavad sügavas leinas

tütar SILVIA perekonnaga Torontos
tütar MALLE-REET perekonnaga Genfis

ARMAST

OLGA VEERUS't

mälestavad sügavas leinas

ASTA ja OIVO SILDVEE
AUGUSTE TANNER perekonnaga Inglismaal

ARMAST

OLGA VEERUS't

mälestavad kurbuses

LEIDA ja ALFRED JURSS perekonnaga
ILME ja HANS SEPP perekonnaga

ARMAST SÕPRA

OLGA VEERUS't

mälestavad sügavas leinas

IRENE ja PAAVO LOOSBERG

PEETER MARU't

mälestavad sügavas leinas

TÜTAR perekonnaga
VEND perekonnaga USA-s
sugulased: A. MARU
K. MARU
M. MARU

KAUAAEGSET PEREKONNASÕPRA

KARL MANDRE't

mälestavad

ANTONIE LAHT
MIILI ja JOOSEP SAAR
MAIE ja HARRI POOK

Olgu Sulle kerge
võõra maa muld!

Südamlik kaastunne SILVALE perekonnaga tema ema

OLGA VEERUS'e

surma puhul

MARGOT ja ILMAR HEINSOO

KALLIST LEERIVENDA JA SUGULAST

KARL MANDRE't

mälestavad

ALBERT ja EMILIE PUNA

ARMAST

KARL MANDRE't

mälestab perekond

H. SUITSO

ARMAST NAABRIT

KARL MANDRE't

mälestab

EVALD KUUTAN abikaasaga

OOTAMATA SURMA LÄBI LAHKUNUD HEAD SÕPRA

KARL MANDRE't

mälestab

EDUARD TEELAHK abikaasaga
ARVI TEELAHK perekonnaga
EIMAR SAAR perekonnaga

VAIKSES LEINAS MÕTLEME SULLE, ARMAS

KARL MANDRE

ASTRID, KALJU, ERIKA ja LEMBIT

LUGUPEETUD ÜHINGU LIIGET

KARL MANDRE't

mälestab

SAARLASTE ÜHING TORONTOS

KIRIKUD

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 13. juulil, jutl. õp. O. Gnadenteich.

Jumalateenistust pühapäeval, 20. juulil ei ole.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 27. juulil kell 11 hommikul.

ÕPETAJA KÕNETUNNID neljapäeviti kl. 6—8 õhtul.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 20. juulil LASTEKODU AVAJUMALATEENISTUS Jõekäärul kell 11 homm. Jutlustab A. Taul.

Pühap., 27. juulil koguduse väljasõit hr. Karl Möldri tallu VABAÕHU JUMALATEENISTUSELE kell 12 p. Teejuhis ilmub hiljem.

Kõnetunnid juulis ja augustis kokkuleppel.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 13. juulil kell 11.00 hommikul JUMALATEENISTUS. Rev. G.H. Blackburn Austraaliast, „The Cousin Singers" Rootsist.

Kell 6.00 õ. KUULUTUSKOOSOLEK. K. Vaikla, K. Raid, külalised.

Tokio — parim Karavani paviljon

Toronto Karavan lõppes ametlikult möödunud kolmapäeval hotell Royal Yorkis toimunud balliga ja auhindade käteandmisega, millest võttis osa 2000 külalist. Karavani linnade silmapaistvamaks linnapeaks nimetati Newfoundlandi provintsi pealinna St. John'si linnapea Marylou Collins. Lätlaste Riia paviljon oli samuti auhinnatud paviljonide hulgas, saades tunnustava hinnangu paviljonis väljapandud käsitööde ja rakenduskunsti esemete eest. Tokio paviljon tunnistati koguni kolme auhinna väärilseks, saavutades parima paviljoni, parima sise- ja parima välisdekoratsiooni auhinnad. Perthi (shoti) paviljonis olid esitatud parimad kostüümid. Manila paviljonis oli parim kava ja Lvovi paviljonis (ukraina) parim lavastus. 1980. aasta Miss Karavaniks valiti Miss Krakow Elizabeth Kowalczewska.

Käesoleval aastal külastas Karavani paviljone tunduvalt vähem inimesi kui eelmistel aastatel. Tallinna paviljoni sel aastal ESTO-80 tõttu ei korraldatud ning selle asemel toimus Toronto Eesti Majas neli päeva kestnud Tallinn Festival.

Kuulutamine „VABA EESTLASES" täidab oma eesmärgi!

Tervisevõimlejad Toronto saarel

E. Pensionäride Klubi T. Tervisvõimlemise Ringi liikmed käisid 4. juulil Toronto saarel. Ilmataat andis ilusa ilma. Saarel viibides külastati saare väikest loomaaeda, jalutati, mängiti palli, isegi võimeldi. Istuti puude varjus laudade ümber ja juteldi. Peale lõunat taevas kattus kerge pilvevinega, kuid siis oli enamik juba kodupoole liikumas, tundes rõõmu ilusast koosveedetud suvepäevast.

SPORT

Kümnevõistlejast odaheitjaks

Eesti rekordimees Heino Puuste vestleb oma karjäärist

Eesti odaviske rekordimees Heino Puuste parandas hiljuti Soomes peetud võistlustel kaks korda Eesti rekordit. Ta andis eluloolisi andmeid ühele Soome ajalehele, kes jutuajamist pealkirjastas „Urani on vasta alussa" (Karjäär on alles algamas). Puuste räägib oma sportlikust tegevusest:

„Neli-viis aastat olen visanud oda pea-alana. Enne seda harrastasin kõrgushüpet ja kümnevõistlust. 18-aastasena hüppasin kõrgust 2.01 ja kümnevõistluses saavutasin punkte 6600. 1975. aasta suvel viskasin oda üle 76 meetri ja sellest alates on odavise olnud mu pea-ala."

Heino Puuste on praegu 24-aastane ja soome ajakirjanik peab teda otse suurepäraseks odaviskajaks,

olles rahulik ja meeldiv kaaslane, kellel on lootus Moskva olümpiamängudel Eestile medal tuua. Ta räägib oma treeningust:

„Harjutan kuus päeva nädalas talvekuudel, igal päeval üks või kaks harjutust. Sügise lõpul jõuluni on olnud tugevusharjutused, erilised hüpped ja muud harjutused, jaanuaris ja veebruaris hakkavad juba viskeharjutused. Olen olnud treeninglaagreis Nõukogude Liidus koos teiste kergejõustiklastega Sotshis."

Kuigi sportlased on N. Liidus elukutselised, ütleb Puuste siiski:

„Minu elukutseks on õpetajaamet väikelastele, aga sport on võtnud nüüd kogu aja, laagrid ja muud, ega pole saanud enam töös olla. Eesmärk on Moskva.

Sporti jätkan pärast Moskva mängegi, sest olen ju alles 24-aastane.

Tänavu on ette näha juba mitmeid suuri maavõistlusi pärast olümpiamänge; tuleb võistelda USA ja Ida-Saksamaa vastu."

Ta jutustab oma sünni- ja elukohast.

„Elan Tallinnas. Olen sündinud väikses külas Arukülas, mis asub Tallinnast 20 km lõunasse. Pool aastat olen olnud abielus."

Soome võistluste kohta ütleb ta, et ta on Nokia võistlustega rahul. Üks vise oli üle 85 meetri. Ilm oli halb ja viskepaik polnud hea. Tallinna Kalevi peatreener Ervin Uuk on teda treeninud juba mitu aastat. Soomes oli ta kolmandat korda ja iseloomustas seda heaks, kauniks ja puhtaks maaks, puhtaimaks maaks kus ta on käinud.

Spordimärkmikust

Itaalias Firenzes peetud kergejõustikuvõistlustel jooksis ameeriklane Steve Williams 100 m ajaga 10,42, jamaikalane Don Quarre 200 m ajaga 20,70, keenialane Jame Maina 800 m ajaga 1.49,7, itaallane Roberto Volpi 3000 m ajaga 8.33,0, shveitslane Markus Ryffel 5000 m ajaga 13.34,0. Ameeriklane Larry Jessee hüppas teivast 5.30, itaallane Luigi de Santis tõukas kuuli 19.74, venelane Viktor Rastshupkin heitis ketast 62.26.

*

Potsdamis peetud kümnevõjstluste võistlusel tuli esikohale venelane Aleksander Tsablenko 8308 punktiga, viiendaks jäi eestlane Tõnu Kaukis 8035 punktiga. Tema tähelepandavamad tulemused olid kõrgushüppes 2.06, 110 m tõkkejooks 14,24 ja odavise 68.20. Seitsmendale kohale tuli teine eestlane Margus Kasearu 8007 punktiga.

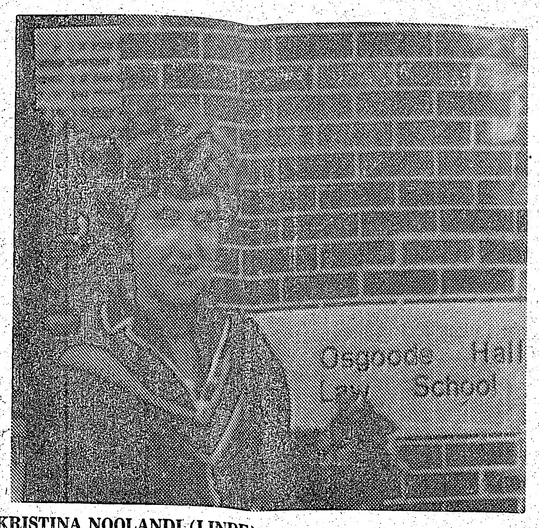

KRISTINA NOOLANDI (LINDE)
Sünd. 1945 Göteborgis. Keskhariduse saanud Burnhamthorpe High School'is Torontos. Õppinud Toronto Ülikoolis moodsaid keeli, mille lõpetanud 1967. a. kiitusega B.A. kraadiga. Edasi õppinud Prantsusmaal Strasbourg'i- ja Lääne-Saksamaal Marburg'i ülikoolides. Saanud 1968. a. Lääne-Saksamaa DAAD stipendiumi Heidelberg'i ülikooli juurde. Saavutanud 1969. a. M.A. kraadi Toronto ülikoolis Saksa kirjanduses ja 1970. a. B. of Education kraadi samas. Töötas õpetajana Torontos 2 aastat õpetades saksa ja prantsuse keeli. Lõpetas käesoleval kevadel Osgoode Hall Law School'i L.L.B. kraadiga. Praktikaaasta sooritab Bramptonis, Upshall, MacKenzie & Kelday advokaadi firmas.

Suvine „Triinu"

Varakult joudis tänavune kodude ajakiri „Triinu" suvenumber lugejaini, põhjusel et värvirohke kaanekujundusega number jõuaks Rootsis toimuvale ESTO-80-le. Sinna kutsub ajakirja peatoimetaja Vera Poska-Grünthal kõiki eesti naisi aktuaalseid küsimusi ja järelkasvu probleeme lahendama.

Uues numbris kirjutavad: R. Koolmeister „Kantsel ja kangastelg". 14-astase gaidi Kristi Liidigi kõne „Eesti Vabariigi aastapäev", dr. R. Peets „Eesti Vabariigi aukonsulaat Marokos Marrakeshi linnas", Salme Pruuden „Aino Kallas Londonis", Erna Klemmer „Tutvustagem meie noortele eesti käsitööd", Susanne Tomson „Maailmalaager „Vikerkaare", Salme Vasur „Käsitööde väljapanek ESTO-80 ajal", A. R. „Eesti nukuteater Rootsis", K. Käblik „Kivid kisendavad", Leonida Lindsaar „Mälestus ühest eesti emast võõrsil", J. Järv „Uurimusi müstlilisest ravitaimest Gisengist", „Erilisi uuendusi kaalu-mõõdu süsteemis", Juta Kurmani järelhüüe „Siberi ingel" — Maria Kopperman" ja Triinu pere tervitus Marie Underile tema sünnipäeva puhul.

Rakenduskunsti ja käsitööde alal vaatleb Ene Runge Kuusalu naiseülikonda, Olga Niilus annab madalpiste ja pilukaunistusega linakese valmistuse, Silvia Niilus-Rock kirjeldab oma ema käsitöötegijana, Leida Homitsalt on ühevärvilise seinakaunistuse, Helga Konksult Kihelkonna vöökirjamotiivilise seinakaunistuse tööjuhised. Hilja Aun jätkab Eesti makondade vapide tööjuhist, Eha Tarmet-Toomberg kirjeldab tikandi pisteid, Susanna Tomson kirjeldab „Eesti Rahvaroivaste" uustrükki, Hilja Jukkumilt on toite suvisele söögilauale, J. Lhostelt iluraviküsimusi ja Arved Vilms tutvustab kaunist ilupõõsast koduaedadesse.

Ilukirjanduslikul poolel on üks luuletus Heli Koptilt, teine Tiina Kirssilt ja riimitud veste Ellen Irsilt. Ajakiri on tavakohaselt pildirohke, lisaks mustrileht.

Toimetusele saadetud kirjandus

VALGED PÕLLUD nr. 74—1980. T. E. Baptisti Koguduse Misjonitoimkonna väljaandes kirjutavad: M. Polashek „Pange tähele lilli väljal", D. Bentley-Taylor „Pasun ja kiri", Esther Sirotkini memuaaride järg „Sihi poole", „Probleemid toovad kasu", „Rahulaps", misjonäride tegevusest Lõuna-Aafrikas, Paapua Uus-Gineas, Argentiinas, Kalifornias, Zaires, Kashmiiris, Tais, Indoneesias ja nende kohased artiklid „Vaimulik läbitung Ameerika pärisrahva suguharudes", „Valmis järgima", informatsiooni misjonipõldude vajadustest.

◉ Rootsis, Lundis toimunud rahvusvahelisel konverentsil oli Austraaliast ainus ettekanne Royal North Shore Hospital'is sealse hingamisosakonna juhataja dr. R. A. Vandenberg ja tema vanema teadusliku kaastöötaja dr. Rein Simmuli ühine ettekanne „An Improved Method for Non-invasive Estimation of Arterial CO2 Tension". Dr. R. Simmul oma mitmekülgse andekuse, teotahte ja teovõimega võiks olla maailmakuulus ja -rikas tema haigeile elukergendavate ja -päästvate masinate kavandajana. Rahvuslasena ohverdab ta aga suure osa oma ajast eestluse viljelemiseks.

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Evald Mänd — AASTATE PÄRAND (kolmas valimik vaimulikke vaatlusi)	8.—	50
ESTONIAN SCOUTING	3.—	35
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
TERR KUNGLA JUUBELIALBUM (T.E. Rahvatantsijate Rühm)	15.—	$1.—
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	85
Enn Nõu — VASTUVETT	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — REEKVIEM	3.50	35
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕÕRSILE	10.—	50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	50
ESTONIAN OFFICIAL GUIDE	5.—	40
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	30
Karin Saarsen — LOHENGRINI LAHKUMINE	4.50	30
Herbert Salu — UTOOPIA JA FUTUROLOOGIA	4.50	30
Eduard Krants — LUMELIITLASED (luuletuskogu)	3.—	30
Ilona Laaman — MIS NEED SIPELGAD (luuletuskogu)	3.—	30
August Kubja — KADUNUD KODUD — mälestused	4.—	30
August Kubja — MÄLESTUSI KODUSAARELT	2.—	20
Evald Uustalu ja Rein Moora — SOOMEPOISID (424 lk. + 64 lk. fotosid)	14.—	$1.—
Leho Lumiste — ALAMUSE ANDRES (biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust)	6.65	40
Leho Lumiste — ATLANDI AKNAL	2.10	40
Leho Lumiste — KILLAD KÜLAS	5.30	40
Ants Vomm — RISTSÕNAD I	2.50	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD II	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD III	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD IV	2.25	30
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	40
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	8.—	50
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	4.—	30
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	40
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.80	40
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	30
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	30
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	30
Andres Küng — MIS TOIMUB SOOMES?	14.—	50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	50

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	4.—	40
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkoolialistele lastele värvitrükis)	5.—	40
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	50

Puhast valet sisaldav võrukaelalugu

66.

Selletõttu sobiksid hästi meie teenistusse. Kõneled soome keelt ja tunned linna. Me oleme siin kogu homse päeva ja veel järgmisel hommikul ja vajame taksot, et võiksime ise vähe napsugi võtta, rääkis Lindsten.

— Mul on homme sõidupäev. Vabaks ei saa end võtta.

— See on ükskõik, keda sa sõidutad, kas võtad tänavalt meid või kedagi muud. Kas sa võid meid võtta?

— Aga päeva eest tuleb riigile maksta 30 rubla. Tuleb sõita, muidu ei jõua seda maksta.

— 30 rubla juurde see jutt ei jää kinni. Lepime kokku, et sa tuled hommikul kella 9 hotelli ette meile järele ja oled kogu päeva meid sõidutamas. Saad 50 rubla. Siin on 10 rubla juba käsirahaks, ütles Lindsten ja ulatas rahasedeli taksojuhile.

— Täpselt kell 9, kinnitas mees. Päev oli olnud rohkem kui väsitav, mispärast keegi neist ei soovinud enam muud kui pääseda võimalikult kiiresti magama. Kui all vestibüülis telliti telefoniäratus kaheksale, jäi magamiseks vaid kuus tundi.

* * *

Kokkulepitud ajal, pool üheksa, koguneti alumisse vestibüüli ja mindi ühe rubla viie kopika ekstra-hommikusöögile. Suntinen ei uskunud veelgi eri-hommikusöögi iseloomu, sest varajasem kogemus Viru hotellis ei olnud suutnud teda küllaldaselt veenda.

— Jah, siin on tõesti eriviisi. Aga ega see veel sellepärast mingi härrade hommikusöök ei ole, kuna on nii odav. Eks ole ju meilgi mõnes hotellis erisuguseid söögisaale ja neis vähe erineva tasemega teenindust.

— On, on muidugi, ütles Lindsten. — Vahe on ainult selles, et meil on nende kõikide uksed lahti ja igaüks neist soovib võimalikult palju külastajaid. Siin on need kohad peidetud nii hästi kui võimalik ja tee nendesse leiab vaid see, kes oskab küsida või teab. Ja kui siia katsuks tulla mõni tavaline inimene omalt maalt, siis see juhatatakse kavalalt kohe välja.

— Ma ei suuda uskuda, ütles Suntinen.

— Kas need inimesed siin näivad tavaliste leningradlastena või üldiselt nõukogude inimestena või keskitaseme välismaa turistidena? küsis Lindsten.

Suntinen heitis pilgu oma ümber ja rahuldus vaid sellega, et ladus paksult salaamiviilusid oma uuele võileivale.

Poole tunniga oli igaühe kõht rohkem kui täis. Alumisest vestibüülist läbi minnes tuli lifti suunast tuhkhalli näoga büroojuhataja Virtanen. Ta ei näinud tundvat eelmise õhtu lauakaaslasi. Sametkuue revääri peale tõstetud särgikrae oli natuke võõras kombinatsioon, mis tunnistas, et mees oli usaldanud reisile asuda vaid ühe lipsuga.

Ingerlasest taksojuht oli juba ootamas ja tegi Lada uksed meeste saabudes lahti. Lindsten lükkas esiteks sõitjale pihku neli kümnerublalist päevase sõidurahana.

— Sõidame nüüd esiteks vähe siin kesklinnas ringi ja vaatame linna, soovitas Vuotilainen. — Sa võid seletada meile ehitustest ja muust, kuna oled neist juba teadlik.

— Oleks tõesti hea natuke näha, kodus teised küsivad, et missugune seal elu ja linna väljanägemine on, nõustus ka Suntinen.

— Mis sorti auto teil on? küsis taksojuht enne, kui ta oli jõudnud startida oma Ladat.

— Mercedes, see seal, ütles Lindsten ja osutas oma autole.

— Võtame teie auto. See on palju parem kui minu oma, esitas taksojuht oma idee. — Ma mõistan sõita kindlasti ettevaatlikult.

Lindsten näis märgatavalt kõhklevat. Vuotilainen sai aru, et omanik meeleldi ei loovutanud oma kallist autot päris võõrale.

— Siin ollakse palju viisakamad välismaa autode vastu, katsus ingerlane Lindsteni veenda. — Selles on ka parem istuda.

— Noh, igaks juhuks on sellele kõikesugu kindlustusi võetud. Võtame pealegi. Kas oled enne Mercedesega sõitnud?

—Ei ole, aga ma kindlasti mõistan.

Lada viidi parkimisplatsile Mercedese kõrvale ja seltskond vahetas auto. Eesistmele istunud Lindsten seletas lühidalt juhile tehnilisi saladusi. Hakati sõitma. Noormees osutus oma juttude mõõduliseks, ta sõitis oskuslikult ja varsti omanik lõtvus oma istmele.

— Need kindlustused tuleb korras hoida, et ei läheks mitte nii nagu ühel tuttaval, rääkis Vuotilainen. — See oli tulnud oma pojaga siia automatkale ja sellegi juhtus olema Mercedes, ning sõber muretses, sest ta teadis, et klaasipuhastajad, peeglid, rattakatted ja muud sellised asjad on siin tarbekaubad.

— Ühel õhtul, kui nad olid restoranis, palus isa poega vaheajal kontrollida, kas auto juures on kõik püsinud omal kohal. Noormees läks ja nägi auto kõrval miilitsameest. See käis imestades ümber auto ja palus, et noormees viiks ta väiksele sõidule. Noormees seletas, et ta ei tohi sõita, kuna on vähe napsi võetud. Kui miilits palus ise luba juhtimiseks, see loll nõustus.

— Miilits nägi tänaval oma sõpra, teist miilitsat ja noppis sellegi proovisõidule. Varsti leiti kaasavõtmiseks paar naistki. Sõitja vaimustus ja hakkas kiirustama. Kui miilits äkki hakkas tänaval tegema U-pööret, libises auto libedail kividel külg ees vastu laternaposti ja litsuti päris kokku. Oli ime, et keegi sõitjaist ei saanud surma, sest autost jäi järele vaid vanaplekki.

— Miilitsad jooksid minema, aga teiselt oli autosse kukkunud vormimüts. Selle põhja oli kirjutatud tushiga mehe nimi ja mingi koodi tunnus ja nii sattusid miilitsad püünisesse. Sellest tuli komplitseeritud lugu ja miilitsad said väga tugevad karistused. Auto omanikule teatati, et Nõukogude Liidu kriminaalseadus garanteerib, et ta saab kahjutasu. Miilits pidi maksma igas kuus viis rubla. Sedagi ei lubatud omanikule Soome saata, vaid sellele tuli Leningradi panka järele tulla.

— Sõbral ongi nüüd olnud säästuarve siinses külas. Küll sellest kord Mercedese hind kokku võib tulla, kui on ootamisel kannatust.

Vladimir, see oli ingerlase nimi, sest vanemail ei olnud kasulik anda oma lapsele soome nime, oli ka hea giid, kes teadis palju linnast, selle ajaloost ja ehitustest. Sõideti just Sadovaja tänaval ja oldi pöördumas Ulitsa Lomonosovale kaubamaja Gostinõi Dvori väljaku esikülje ette, kui mööda sõõstis paariti kuus mustadesse nahkkuubedesse riietatud mootorratturit.

Ural-nimelised mootorrattad tegid tugeva müra, mis pani silmapilkselt tänavad tühjenema, jalgteelgi olevad jalakäijad oma kohtadele jahmuma, kuna Vladimir pidi suruma piduri põhja.

Vähemalt 80—90-kilomeetrilise tunnikiirusega sõitvale mootorratturite kolonnile järgnes kaks musta Tshaikat, mil olid tuhmid tagaaknad. Soomlaste seltskond ei olnud veel jõudnud selgagi sirutada pärast Vladimiri pidurdamist, kui noor sõitja surus jälle gaasipedalile. Automaatsidur vingutas rattaid tänavanurgal kui Mercedes oli ühe hüppega suurte autode järel.

— Pääseme paremini edasi. Nad ei hooli jalakäijaist, seletas Vladimir rahulikult oma hämmastunud sõitjaile. Viimane Tshaika oli saanud väikse edumaa, aga Mercedes püüdis eelmised peagi kinni juba esimeses tänavakvartalis. Polnudki ime, sest kiirusmõõtja jõudis liikuda 120-le.

Olukord oli, väljarvatud Vladimir, hämmastanud mehi nii, et nad ei saanud sõna suust.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

Ilmus ANTS VOMM'i
kauaoodatud
nägus
LUULETUSKOGU
„VARJUD"
Hind $8.— + saatekulu 50 c
Müügil VABA EESTLASE talituses

Kanada eesti skautlike malevate poolt võeti Rootsi „Vikerkaare" laagrisse kingitusena kaasa O. Rannamäe valmistatud puureljeef, kus olid kahe Kanada eesti organisatsiooni, skautide ja gaidide malevate initsiaalid, vikerkaare kuju ja ESTO-80 embleem. Foto: Vaba Eestlane

Pilk Tahkuna poolsaarele

Kärdla sadam on likvideeritud

„Öö on üksik ja külm. See on Tahkuna öö. Üle mürgise mere, vasetoostese saasta", luuletab Tahkunast meie kodusaare kirjanik Julius Oengo. Müstilise mulje jätab see luuletus Hiiumaa põhjapoolsemast maaninast, millel seisab valvurina 1875 püstitatud tuletorn. Mõne aasta eest sai tuletorn saja aastaseks ja sel puhul on ilmunud kodumaa ajakirjanduses järgmised read:

Tahkuna tuletorn on valmistatud Pariisis 1874 ja osadena Hiiumaale veetud. Kohale monteeriti ta aga aasta hiljem.

Palju on juttu olnud sellest, et Tahkuna tuletorn pidi esialgse plaani järgi Ristnasse püstitatama, kuid tuletornide Hiiumaale toimetamisega mindud segi ja nii saanud Tahkuna tuletorni osad Ristnasse ja Ristna tuletorni osad Tahkunasse.

Kohaletoimetatud tuletornide osi enam ümber ei vahetatud ja nii nad saidki kohale monteeritud."

Tundub nagu legendina too äravahetamise lugu. Kõik võib ju olla nii. Vaielda ei tea. Tuletorni on ehitatud insener Gordoni projekti järgi ja ta kõrgus merepinnast on 42,7 m. Valgustus on valge seisev tuli 1902. aastast pärinev Freneli tüüpi läätsete süsteem, mis töötas algul mitmetahilise õlilambina. Hiljem asendati see petrooleumigaasi hõõgsukaga. Valgus paistis 18 miili kaugusele.

Läänepoolne valgustuspiir hoiatas laevu Hiiumadala (Neckmangrundi) põhjakülje ja idapoolne Selgrahu põhjakülje ning Põhjaväina (Stapelbotteni) madaliku ees. Tuletorni ligidal asus paadisild, mille ääres oli 0,6 m vett.

Nagu mitmes kohas meie kodumaa rannikul, leidusid siin ka tuletorni ligidal metsas enne tuletorni olemasolu 1850-datel aastatel veel rannakabeli varemed.

Ümbrus on liivane männik ja kogu poolsaar väga hõredalt asutatud. Poolsaare külade talude arvud on järgmised:

Kauste 11, Kodeste 5, Malvaste 3, Mangu 3, Meelste 4, Mudaste 9, Ogandi 9, Sigala 7, Tahkuna 5. Peale nende poolsaare idakaldal Lehtme ja Tareste metsavahikohad ja üksik talu Tarestes. Võib leiduda ka veel üksikuid popsikohti.

Meresõidu ajaloos on Tahkunal ka oma koht. Sellest kirjutatakse:

Palju on neid laevu, meresõitjaid ja sõdalasi, keda on näinud Tahkuna kivid ja veed. Asustamata ja vähemasustatud saar võis näha triibuliste purjedega kiireid viikinglaevu ning saarlaste sõjalaevu täis- ja külgtuules kihutamas või vastutuult loovimas. Normannide ja saarlaste laevade asemele tulid ordurüütlite maokad koged, mis kindlustasid ka Hansa Liidu merelise ülevõimu Läänemerel (tekstis „Ostseel").

Tallinn oli võimsamaid hansalinnu, kellele kuulus ka võimas laevastik.

Tahkuna veed nõudsid ohvriks soola-, raua- ja veinilastis aluseid läänest, vilja-, potase-, rasva- ja kanepilaevu Tallinnast. Siin löödi lahinguid vitaalivendadega, Taani ja Rootsi galioonidega, Ivan IV teenistuses seisvate korsaaridega. Nõist merelahinguist tuli sageli võidukalt välja Tallinna laevastik.

Liivi sõda tähistas Tallinna võimu langust ja sajandiks sai Läänemerel peremeheks Rootsi lahinglipp.

Põhjasõja järel hakkas Soome lahel ja põhjapoolsel Läänemerel valitsema Vene laevastik. On teada, et Tahkuna poolsaarest põhjas on hukkunud nii vene galeere, mida sõudsid tulise rauaga märgistatud sunnitöölised, Rootsi kiireid fregatte, kui ka Vene laevastiku lahingulaev „Tri Svjatitelja" (Kolm Pühakut). See oli tolleaegse laevaehituskunsti tippsaavutus: 3 tekki, 100 kahurit, 1000 meest pardal, veeväljasurve 3000 brutoregistritonni.

Tahkuna poolsaare vetes hukkus eriti palju laevu pärast miinirelva leiutamist.

Olid ju need veed nagu loodud miinide panekuks tõkestamaks laevade tungimist Soome lahte. Esimese maailmasõja ajal pani Vene laevastik Dago saarest põhja võimsa miinivälja, mis oli nagu eelkindlustuseks miini-kahurväe positsioonile Naissaarest Soome randa.

Kuid keiserliku Saksamaa avamerelaevastik eelistas Esimese maailmasõja ajal Wilhelmshavenisse jääda ja ei näidanud end Soome lahes. Siia saadeti aga luurajaid ja kergemaid laevu. 1914 oktoobris ilmus neisse vetesse Saksa uusim kergeristleja „Magdeburg". See sai Tahkuna miiniväljal vigastada ja jooksis Naissaare lähedal udus veealusele kaljule.

Vene tuukrid leidsid uppunud laeva uurides vaenlase laevastiku shifri ja koodi. Need anti üle ka inglastele. Nüüd ei olnud shifreeritud telegrammid Briti admiraliteedile enam saladuseks. See kergendas suuresti inglaste võitlust Saksa laevastikuga, eriti allveelaevadega, mis ei suutnudki meroblokaadi silmust „reetliku Albioni" ümber kokku tõmmata.

10. novembri 1916 pimedal ööl ilmus Hiiumaa vetesse Liibavist Saksa 10. hävitajate flotill (uusimad 1000-tonnised 1915 veestatud laevad) kontradmiral Wittingi lipu all. 11 uut sõjalaeva, mis arendasid kuni 34-sõlmelist kiirust, pidid Soome lahe suudmes otsima ja ründama Vene laevu, hiljem tulistama Paldiski sadamat.

Kui laevad möödusid pimedal tormisel ööl Tahkuna maaninast, lendas kiilveekolonnis viimane laev V-75 miinil õhku. Hävitaja S. 57 võttis hukkuva laeva meeskonna pardale, kuid pool tundi hiljem jooksis ka ise miinile. See kõik ei peatanud admiral Wittingit, kelle eskaader Vene laevu otsides jõudis Naissaare juurde ja järgmisel päeval Paldiski lahte.

Saksa laevad tulistasid linna 162 mürsku, tapsid 18 inimest ja purustasid 32 hoonet.

Tagasiteel aga ootas Wittingit suur õnnetus. Tahkuna neeme traversil sattusid kiilveekolonni kaks viimast hävitajat miinidele. Witting pidas miiniplahvatusi kahurituleks ja pöördus tagasi ründamaks oletavaid vene laevu, kuid sattus Tahkuna neeme juures miiniväljale. Hävitajad kaotasid üksteist silmist ja jooksid miinidele. Kõik 11 uut Saksa sõjalaeva hukkusid Tahkuna neeme juures. Siin leidsid haua ka sajad saksa meremehed."

Poolsaare ainukeseks kooliks oli meie iseseisvuseajal algul Mudaste ja hiljem Malvaste algkool kuna uus koolimaja ehitati Malvaste külla. Siin toimusid ka peod ja muud rahvakogunemised. Koolimaja ligidal oli Kõrgesaare apostlik-õigeusu koguduse abikirik surnuaiaga. Poolsaarel asub rida järvi: Tahkuna Suurjärv, Pikk ehk Kuusiku järv, Ümmargune järv, Kodeste järv, Lehtma järv. Kauste külas Tahkunas kulgeva maantee paremposles ääres kasvab Kandlemänd, mis hargneb üle kahe meetri kõrguses ja on kandlekujuline.

Tema ümbermõõt on 3,2 ja kõrgus 28 meetrit.

Kuna Kärdla sadam on lahe madaldumise tõttu likvideeritud, on hakatud Tahkuna poolsaare idaservale Lehtmasse ehitama uut sadamat. Nii tuleks uus sadam Kärdla linnast 10 km kaugusele.

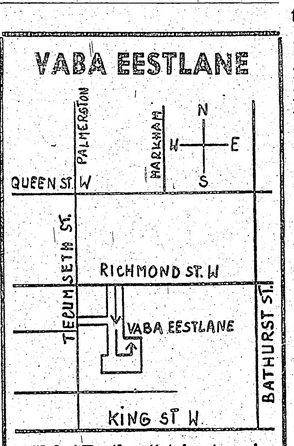

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks tolli ühel veerul ... $3.50
esiküljel ... $4.—
tagaküljel ... $3.75

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. **Vaba Eestlase talitus**
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C,
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-8495
2. **Mrs. Leida Marley**
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont. M2M 1Z7
Telefon: 223-0080

Austusavaldused Raoul Wallenbergile

LONDON — Briti Juutide ühiskond on nimetanud Rootsi diplomaadi Raoul Wallenbergi, kes päästis II maailmasõja ajal tuhandete juutide elu natsi-okupatsiooni all olevas Ungaris, Euroopa Inimõiguste Kaitse Nõukogu laureaadiks. Nõukogu märkis, et kuigi Nõukogude Liit teatas, Wallenberg suri Moskvas 1947.a „on olnud arvukaid kordi teda nähtud N. Liidu vanglates siin ja seal."

Müstilised laevad relvaveol

Taani laevakompanii toimetab salaja relvi Lõuna-Aafrikasse

KOPENHAAGEN — Taani ajaleht „Politiken" kirjutas juuni alul, et taani laevu on juba aastaid kasutatud rahvusvahelises ahelsüsteemis, mis veavad relvi Lõuna-Aafrikasse vastupidi Liitunud Rahvaste Organisatsiooni otsusele. Ajaleht esitab sellise väite kokkupuuteist nende laevade endiste meeskonnaliikmetega, kes räägivad ida ja lääne intriigidest, ilma tunnusteta laevadest, salajasist kohtumisist merel, suurtest kingitusist ja võltsitud lastidokumentidest.

Ajalehe andmete kohaselt Trigon-nimelise Taani laevaühisuse nimele registeeritud laevad veavad kuulipildujaid, rakette, tulistamisaluseid ja laskemoona Ida- ja Lääne-Euroopa sadamaist Lõuna-Aafrikasse.

Relvade ostjana tegutseb Charles Canfieldi nimeline mees. Ta töötab koostöös Lõuna-Aafrika Pariisi saatkonnaga, kuigi teda ei ole märgitud diplomaadiks ega saatkonna teenistujaks.

Tema tähtsaim ülesanne on abinõude leiutamine LRO poolt avaldatud relvaboikoti otsusest mööda hiilimiseks, viies relvi L.-Aafrika sõjaväele.

Canfield töötab käsikäes läänesaksa relvakaupmehe Peter Oscar Mulackiga, keda on varem nimetatud ka ühenduses relvade veoga Iiri vabariiklaste armeele IRA-le ja kes asub praegu Ameerika Ühendriikides.

Trigon-laevaühisuse laevad võtvat oma salajased relvalastid Rotterdamist, Lissabonist ja Constanzast, Rumeeniast, sageli sadamaameti-võimudele suuri kingitusi tehes.

Kord lastiti relvad merel Inglise kanalis laevalt, mille nimi oli üle värvitud, seletavad kaks Trigon laeva „Sarah Paulsen'i" endist meeskonnaliiget.

Mehed räägivad, et enne kui laevad toimetavad oma lasti valitud L.-Aafrika sadamaisse, eemaldatakse nende nimed, tunused ja päästerõngad merel.

„Politiken'i" teatel lülitasid laevad mõneks päevaks välja isegi oma raadiod, et ametivõimud ei saaks selgusele nende asukohas.

Relvade vedu on heaks teenistuseks — müüjad, agendid ja ametivõimud jagavad miljoneid dollareid preemiaiks ja kingitusiks. „Politiken'i" teatel saavad Trigoni laevad umbes 2500 dollarit päevas keelatud lasti vedamise eest, tavalised prahihinnad annaksid ainult 800—900 dollarit. Meeskonnaliikmed saavad igaüks ülenormi palgaks 300—500 dollarit lõuna-aafrika agentidelt laeva sihtkohta jõudes. See summa ei ole siiski nii suur, et see hoiaks mehed laevas ja nende suud suletud.

„Politiken" räägib kahest „Alice Trigoni" nimelise laeva meeskonnaliikmest, kes jäid laevast Antwerpenis maha möödunud märtsikuul. Mehed teatasid, et nad ei taha „üle parda rippuda hai hambad tagumikus" laeva nime värviga kattes ja seda uuesti tagasi maalides.

„Alice Trigon" oli just saabunud Antwerpenisse Lissabonist — Lõuna-Aafrika reisilt ja sai kohe käsu uuesti samale reisile minna.

Teiste Trigon laevade meeskonnaliikmed räägivad „Politiken'ile", et nad on lastinud relvi Rumeenia ja Bulgaaria sadamaist. Relvad olid nende jutu järgi ostetud kinkide abil teistest Ida-Euroopa maadest.

Laevad sõitsid pärast lasti peale võtmist Mustalt merelt Vahemerele ja edasi Las Palmasesse, Kanaari saartele, kus need täiendasid oma varustust ja võtsid küttеõli.

3—5 päeva pärast Las Palmasest lahkumist eemaldati kõik nimed ja tunnusmärgid. Raadioühendused lülitati välja ja neid kasutati ainult hädaolukorras. Meeskond ei saanud sõidu ajal koju helistada. Raadioühendus taastati jälle L.-Aafrika läheduses.

Laevadel oli tavaliselt vastu L.-Aafrika allveelaev, väike sõjalaev või helikopter, mis valvas laeva sõitu sadamani.

Pankur kritiseerib koolisüsteemi

(Canadian Scene) — Kanada koolid produtseerivad pooleldi kirjaoskamatuid noori, kes ei ole töötamisest huvitatud, eriti ei soovi nad tööga määrida oma käsi, ütleb üks kanada nimekamaid pangamehi. Kanada Tööstus- ja Kaubanduskoja esimees ning Royal panga asepresident Hal Wyatt kõneles Torontos hariduse konverentsil ning mainis edasi, et tänapäeva noortel puuduvad algelised teadmised, nad pole võimelised ei kirjas ega kõnes teiste inimestega suhtlema ning neil puudub igasugune tööeetika. „Liiga kaua aega on vanemad pidanud ülikooli lõputunnistust passiks rikkusele ja lugupidamisele. See hariduse ülejumaldamine on viinud noored arusaamisele, et töölised on teisejärgulised kodanikud, ja ometigi pole midagi kaugemal tõsioludest. Selle valevaate tulemusena on meil arvutult ülikoolidest väljaastunud noori, kes pole lõpetanud oma akadeemilist haridust ega oska ka mingit muud tööd. Peale selle on meil keskkoolide lõpetajaid, kes elukutse õppimist peavad allapoole nende väärikust." Wyatt ütles, et 1978. a. oli Ontarios 138,000 töötu noort. Samal ajal aga 73% oskustöölistest olid välismaalased ning 87% nendest üle keskea.

Noorte shveitsi süsteemis malevõistlusel Torontos sai Nikolai Küttise poolt annetatud rändauhinna Andres Loorits. Pildil moment karika üleandmisest, vasakult Erik Kalm, Andres Loorits, malevõistluse üks organisaatoreid Valdeko Pikkand, Erik Halling ja Hillar Lainevool. Foto: Vaba Eestlane

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 8. juulil 1980 — Tuesday, July 8, 1980

KIREV MAAILM

MOSKVA — Nõukogude Liidu autotehas Togliatti soovib ehitada Kanadasse omale kokkupanemise tööstuse, et Kanadas hakata Ladat kokku panema kuna viimasel paaril aastal on Ladal olnud üllatavalt hea turg. Alates aastast 1978 on Kanadas müüdud 10 000 autot, ehkki praegu poliitilistel põhjustel halvustatakse N. Liidust toodud ja siin eriti madala hinnaga müüdud autot.

TAMPERE — Soome meiereid ja Pellervo-seltsi turu-uurimise asutus korraldasid Soomes juunis lehmade loenduse. Riikliku lehmaloenduse abil tahetakse ennustada piimatoodangu suurust ja teiselt poolt selgitada põllumajandus-poliitiliste sammude mõjutusi. Kõik Soome meiereid palusid piimatoojaid anda andmeid nende lüpsilehmade ja mullikate kohta.

PARIIS — Prantsuse sõiduautode ja kergete pakiautode müük suurenes aprillis 12,7%, avaldas andmeid Prantsuse Autotööstu rite Liit. Tööstus seletab äkilist tõusu sellega, et aprillis oli tänavu kaks tööpäeva rohkem kui aasta varem.

HAMBURG — Saksa raudteedel on magamisvaguneis juba kaua olnud rohkesti sooja vett andev dushn. Juunist alates Saksa riiklikud raudteed on pakkunud jälle uudise, mis on tõenäoliselt maailmas esmakordne. Automaatne metallrahaga kasutatav telefon liikuvas rongis. Selliseid telefonikappe asetati juba kahte Intercity raudteerongi Hamburgi ja Müncheni vahel. Sel raudteeliinil katsetatakse uut teenindusmoodust aasta jooksul. Aasta 1983 lõpuks varustatakse kõik 150 selles süsteemis raudteerongi telefoniputkadega, mis läheb maksma umbes 12 miljonit Saksa marka. Telefonikõned rongilt on kallimad kui tavalistest automaatidest, mis johtub 76 raadiokanali kasutamisest.

NEW YORK — Planeet Pluuto ei ole juba 1979. a. 21. jaanuarist saadik enam kaugeim planeet. New Yorgi Haydeni planetaariumi teadlaste järele Pluuto jõudis oma elliptilisel orbiidil tiirlemisega Neptuuni orbiidi sisse, jättes sellega Neptuuni kuni 1999. a. kevadeni kaugeimaks planeediks.

WINNIPEG — Suurenev huvi viljast valmistatud alkoholi vastu autokütuseks ja muuks majanduslikuks vajaduseks, on pannud Revenue Canada muretsema, et kodused viinapruulijad ei juhi kodust alkoholi mitte bensiinipaaki, vaid juhivad selle kokteiliklaasidesse. Riiklikul energiakonverentsil räägiti, et ühe galloni alkoholi tootmine läheb maksma tööstusele umbes $2.00. Riigimaks ü helt gallonilt alkoholilt joogina on $17.50 ja valitsus saab praegu viinatööstustelt aastas 375 miljonit dollarit Kui viinatööstused hakkavad tootma energiavajaduseks alkoholi, siis on sellelt maks väga väike ja vähe ka kontrollimiseks võimalusi.

LOS ANGELES — Ühendriikide keskpanga Los Angelesi osakonnale määrati tuhat dollarit trahvi õhu saastamise eest. Saastamine oli tingitud vanade rahade põletamise tõttu. Süüdistuse põhjal nõuti pangalt kõrgeimat trahvisummat, kuna pank, kel on raha põletamiseks, võib ka kõrgemat trahvi maksta.

STOKHOLM — Rootsi tööstustööliste tunniteenistus oli veebruaris keskmiselt 31.46 krooni (ca $10.00), ehk 4,7% rohkem kui aasta varem. Samaaegselt tõusid ka töökindlustused sotsiaalmaksudega 6,3 protsenti.

NEW YORK — John Ellis, Ühendriikide põhjaläänes olevate mustlaste kuningas ütles, et praegu on maailmas 18—20 miljonit mustlast. Umbes 10 miljonit neist elab Euroopas, mis on suurimaks mustlaste asukohaks, umbes üks miljon neist asub Ühendriikides. Enamus Ameerika mustlasist elavad suurtes linnades.

Optimism ja pessimism Lääne-Saksamaal

Kantsler Schmidt loodab saavutada kokkuleppeid tuumarakettide piiramiseks Euroopas

BONN — Lääne-Saksamaa kantsler Helmut Schmidt tegi pärast oma külaskäiku Moskvasse teatavaks, et N. Liit on valmis alustama uutel alustel läbirääkimisi tuumarelvade võidujooksu piiramiseks Euroopas. Kantsler nentis, et Moskva loobus oma esialgsest nõudmisest, mille alusel ta oli läbirääkimisi valmis alustama alles siis kui NATO loobub keskmise lennuulatusega rakettide paigutamisest Lääne-Euroopa territooriumidele. Samuti on Moskva loobunud oma teisest nõudmisest, et ta alustab läbirääkimisi ainult siis kui Ühendriikide senat on kinnitanud SALT II kokkuleppe.

Lääne-Saksamaa valitsus on informeerinud üksikasjaliselt Ühendriikide presidenti ja valitsust Kremli uutest seisukohtadest ja Valges Majas peetakse seda lähenemisviisi erakorraliselt positiivseks nähteks.

Euroopa Ühisturu riikide ministrite konverentsil Luksemburgis lubati venelaste seisukohad võtta üksikasjalise uurimise alla.

Kuid kantsler Schmidti Moskvast kaasa toodud informatsioon ei ole saanud kõikjal positiivse vastuvõtu osaliseks. NATO peasekretär Joseph Luns võttis kantsleri teadande vastu erakorraliselt ettevaatliku ja tagasihoidliku kommentaariga, avaldades lootust, et venelased on nüüd Euroopasse paigutatud tuumarakettide arvu piiramise suhtes nõus läbirääkimisi alustama ilma eeltingimisi esitamata.

Kanstler Schmidti poliitiline vastane Lääne-Saksamaa kristlik-demokraatliku partei juht Franz Josef Strauss naeruvääristas Moskva ettepanekuid mainides, et siin on tegemist „vanade trikkidega".

Strauss, kes tüürib käesoleval aastal toimuvatel parlamendivalimistel Lääne-Saksamaa kantsleri kohale, ütles, et N. Liidu ja Ühendriikide seisukohad Euroopasse paigutatud ja paigutatavate rakettide osas on ikka veel üksteisest väga kaugel

ning Schmidti võimupiirides ei ole neid seisukohti üksteisele lähendada.

Vaatamata Schmidti optimistlikule sõnavõtule valitseb N. Liidu seisukohtade suhtes siiski ebaselgus, eriti kui arvesse võtta N. Liidu kaitseministri Ustinovi sõnu kanstler Schmidtile, et N. Liit ei ole valmis midagi ära andma ega piirama kui talle ei osutata vastuteeneid.

Ilmus Välis-Eesti kunstnike biograafiline leksikon

ESTO-80 ajal ilmub Stokholmis müügile „Väike Välis-Eesti kunstnike biograafiline leksikon". Selle kirjastajaks on dr. Vello Salo ning see ilmus „Maarjamaa" kirjastusel Itaalias. Allpool anname edasi lühijutuajamise dr. Vello Saloga teose sünnist.

Kuidas tekkis idee sellise teose koostamiseks ja trükki andmiseks? Dr. Salo vastab, et idee sai ta kohtumistest kunstnik Endel Kõksiga ja kunsiteadlase dr. Olga Berendseniga.

Lõplik otsus teose väljaandmiseks tekkis Torontos 1979. aastal korraldatud Eduard Wiiralti päevadel, mille organiseerijaks oli Eesti Kunstide Keskus.

Teos annab ülevaate meie kunstnikest globaalses ulatuses, registreerides Välis-Eesti kunstnikud alates Teise maailmasõja lõpust kuni tänapäevani. Ajaliselt katab see 35 aastase perioodi eesti kunsti elus, mida pole kusagil mujal registreeritud. See oleks ka esimeseks sellelaadiliseks eestlaste väljaandeks.

Teose peatoimetajaks oli dr. Olga Berendsen Ühendriikides, kirjastamise küsimused korraldas dr. Vello Salo ning toimetuse sekretäri ülesandeid täitis Mall Puhm.

Teose koostamisel andsid oma tõhusat abi mitmed organisatsioonid ja üksikisikud,

näiteks Benita Vomm (Eesti Kunstnike Koondis Torontos), Eesti Kunstide Keskus, J. Saarniit (Fraternitas Artis), R. Antik (Eestlaste Keskarhiiv Kanadas), H. Salasoo (Eesti Arhiiv Austraalias), E. Pehap ja A. Lee oma isiklike arhiividega, Evi End, E. Eerme, P. Saar, Laine Pant, Aino ja Reinhard Nõmmann'id, R. Rebas ja teised.

Ankeetlehti saadeti kõigile kunstnikele ja kogusummas läks välja ligemale 400 kirja.

Suhtumine kõigi kunstnike poolt oli vastutulelik ja heatahtlik.

Dr. Vello Salo alustas tööd oma isiklike summade kasutamisega kuid eeltellimistega on nüüd kõik kulud kaetud. Nagu kõik teosed, ei ole ka see biograafiline leksikon täielik ning siin esineb lünkasid, mainib dr. Salo.

Lõpuks kinnitab dr. Salo, et leksikon kannab „väikse leksikoni" nimetust põhjusel, et väikesele algusele peaks järgnema suurem ja põhjalikum töö. Ilmunud teose eeltellimise hinnaks oli 5 dollarit, kuid nüüd on hind määratud 7 dollarile. Tellimised saata: Vello Salo, 2661 Kingston Rd., Scarborough, Ontario, M1M 1M3, Canada.

Dissidentide konverents Varssavis

VARSSAV — Varssavis algas kummaline konverents, mida nimetatakse rahu- ja inimõiguste konverentsiks. Seda kiidetakse kui esimest sellelaadilist sündmust raudeesriide taga ning sellest võtab reklaami kohaselt osa 50 delegaati 32-st riigist, nende hulgas ka N. Liidust, Ühendriikidest, Prantsusmaalt, Inglismaalt ja Iisraelist.

Konverentsiga on imelikud lood, kuna Poola dissidendid mainivad, et neid pole sellele konverentsile kutsutud ja neil pole aimugi, et selline sündmus Varssavis aset leiab. Konverents on ilmselt punaste võimude poolt organiseeritud, kuna selle majanduslikuks toetajaks on Ühendriikide suurärimees ja tööstur Armand Hammer, kes on tuntud Moskva kommunistliku rezhiimi suure sõbrana.

Voldemar Madisso 60

Magister dipl. ins. Voldemar Madisso on Mulgimaa mehi. Lõpetanud 1938. a. Tõrva Ühisgümnaasiumi, astus sõjaväkke, ühtlasi immatrikuleerides Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. Lõpetas sõjakooli 1940. a. Aasta hiljem võitleb major Vase partisani üksuses Kärevese-Vorbuse ruumis. Järgnevad võitlused mitmeil rindeil. Narva rindel annetatakse talle 2. kl. raudrist ja Kärevere lahingu juhtimise eest Tartu rindel 1. kl. raudrist. Lisanduvad veel Talvesõja medal, 2. kl. sõjateeneterist mõõkadega jne. Rinderakendusesd vahelduvad taktika ja lahinguväljaõppe lektori lühiajaliste ülesannetega ohvitseride ja alljuhtide täienduskursustel. Sõja lõppfaasis on kindluseks kuulutatud Neukirchi alevi komandandiks.

Astub 1946. a. Karlsruhe ülikooli, mille lõpetab 1950. a. diplomeeritud insenerina. Oli kohapealse eesti üliõpilaskonna esimeheks ja eesti võitlejate ühingu asutajaks liikmeks. Ülkooli lõpetanud, valitakse mitme rahvuskoondise ja EVÜ esimeheks, USA-ala eestlaste kesk-esinduse liikmeks, eesti ühiskond Saksa Liiduvabariigis (E.Ü.S.L.) esinduskogu liikmeks, jne.

Saabunud Kanadasse 1952. a. lõpul, on üks Ottawa EVÜ asutajaid ja esimehi, kuulus sealse Eesti Seltsi juhatusse ning valitakse hiljem EVÜ Liit Kanadas abiesimeheks. Alates 1954. a. litsenseeritud Ontario inseneridekoja poolt. Tunnustatud inseneridekoja poolt eriteadlasena oma alal. Omandas 1979. a. magistriastme Waterloo ülikoolis.

On E.Ü.S.L. toetajaliikmeks Kanadasse saabumisest alates. Elab tartlannast abikaasa Salmega Pickeringis.

Paljud eestlased majaomanikud ei tea,

et teen igasuguseid raud- ja puuaedu

kruntide ümber.

B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

Müüa talvekindel

SUVILA

järvekrunt, kõik mugavused, 52 miili Torontost.

Tel. 247-3075

ESTO MUTUAL FUND, LTD

Aktsia hind 2. juulil $12.35

145 King St. W., Room 1900
Toronto, Ont. M5H 1J8

Telefon päeval 364-113
õhtul 925-6812

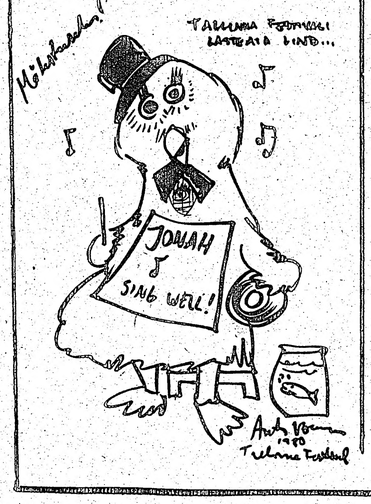

ILMUS
heliplaat
(ingliskeelne)
„JONAH"

Hind $1.59
Postiga
tellida:

HELENA HANES
BOX 144
KESWICK, ONT.
L4P 3E1

UUDISEID KODUMAALT

Igal kevadel on kodumaal Kalamajandusel tegemist nende kalastajatega, kes ilma loata ja lubamata kalapüügiriistadega tabatakse jõgedelt ja veekogudelt. Sageli on kurdetud, et Eesti kalavarud on jäänud kasinaks, kuna röövpüüdjaid on liiga palju. Ülemiste järve sanitaartsoonis olid kalal Tallinna 30. keskkooli venelasist õpilased. Ülemiste kanalil tabati ahinguga kalapüügilt 15. linnakutsekooli õpilased. Harku järve ääres peeti kinni Tallinna 53. keskkooli õpilane. Ehtsad kalaröövlid aga olid olnud mitme asutuse lukksepad, kes 16. aprillil püüdsid Ülemiste järve luhal ahingutega 16 haugi. Oma kalastuskirge ei suutnud taltsutada ka tallinlased Mihhail Tolkatsov, Vladimir Kashtshejev ja Pjotr Teresko, kes 30. aprillil püüdsid Kasari jõel 1362 särge lubatust rohkem. Sellest olevat tekkinud Kalamajandusele 2724 rubla kahju, mis asjaosalistel tuli tasuda. Kõik tabatud kalamehed said väiksemaid karistusi. Seaduse kohaselt võivad Eesti Kalastajate Seltsi või Sõjaväe Jahimeeseseltsi liikmed kalastada ainult ühe lihtõngega kas kaldalt või jäält. Kõigi muude püügiriistade kasutamine on seltsidesse mittekuuluvail harrastuskalastajail keelatud. Ööpäevane saak võib olla haug, luts, säinas, linask, koha, tõugjas, jõeforell, vimb ja 50 siirdesärge. Angerjat ja merisiiga need isikud püüda ei tohi.

o

Kuna viimastel aastatel on metsiste arv Eesti metsades tublisti vähenenud, siis keelati metsisejaht ja nende lindude mängukohad võeti range kontrolli alla. Metsise laul on omamoodi meelispala, kuid Rakvere rajooni Tudu jahimehed Olav Põdersalu ja Eldur Ozerov ei läinud 25. aprilli öösel Põdraallikule mitte ilusat laulu kuulama. Pikk teekond võeti ette saagi saamise eesmärgil. Vargsi hiilides jõuti puu alla, mille ladvas isametsis oma viimast laulu laulis. Viimast sellepärast, et kohe oli järgnemas lask. Mehed said saagiks sel hommikul kaks metsist. Meestel oli aga juba endisigi patte hingel. 19. aprillil old mehed tegelenud salaküttimisega Seljamäe metsas. O. Põdersalul oli kaasas sõjaajast pärit vintpüss, E. Ozerovil kaheraudne jahipüss. Põdrad olid raiesmikul. O. Põdersalu võttis ühe looma sihikule ja vajutas päästikule. Tabatuks osutus tiine emapõder, kellel oli kaks normaalselt arenenud loodet... Salakütimine läks meestele kalliks maksma, neilt konfiskeeriti püssid, osa kodusel teel pargitud karusnahku ja jahitarbeid. Üldse tuli süüdlastel tasuda 1674 rubla suurune trahvisumma, lisaks sellele jahinduslubist väljaheitmine. Pärast loo avalikkusele tulekut kuuldi Tudu inimestelt, et mehed olid tegelenud salakütimisega juba aastaid.

*

Ka Tallinnas käib nüüd nagu läänemaailmaski lume hävitamine tänavatelt soola abil. „Õhtulehe" järele külvatavat talve jooksul Tallinna tänavatele 9 000 tonni soola, õigemini soola ja kloriidi või soola ja liiva segu.

„Sirp ja Vasaras" kirjutatakse nüüd, et sool tekitab ühtlasi ka palju kahju. Näiteks hävitab sool kõnniteede plaate. Kirjutuse autor Kalju Suur ütleb: „Sool muudab nende nigela kvaliteedi veelgi sandimaks."

Kuid sool hävitab ka puid. Riina Heinlo kirjutab „Õhtulehes":

„Haljasalade Trusti töötajatel tuli paljudele seletada, et puude hukkumises on süüdi talvine soolamine. - - - Veel mõni aasta tagasi loodeti kastmisega kloriide pinnasest välja uhtuda. Tegimegi seda. Kahjuks ei andnud see loodetud tulemusi. Nii tuli Tallinnas mullu maha võtta üle 2 000 puu, millest enamik hukkus kloriidi läbi."

Kirjutuse juures on pilt mahavõetud puust, millel on näha hävinud tüveosa. Allkiri: „Soolasurmas hukkunud pärn Estonia ees."

*

Kodumaal on tehtud katseid ka murumätaste kasvatamisega ja nendega muru katmist. Mullu sügisuvel oli Kassitoomele suur kogus murukamarat kohale veetud, selle paigaldamine aga viibis. Nii need murulahmakad seal vedelesid kuuma päikese käes, juured ülespidi, päevade ja isegi nädalate viisi. Kastmisest ei maksa rääkidagi. Selleks ajaks kui need paika pandi oli taimestik praktiliselt surnud. Formaalselt oli asi siiski korras olnud, turbarabast ostetud muru pandi ju lõpuks ikkagi nõlvadele, üliõpilasi-suvemalevlasi kiideti usinuse eest veel takkaotsa...

Stipendium Liina Purjele

Käesoleval aastal väljakuulutatud EHK Interpreetide Fondi stipendiumi $200 suuruses võitis New York University laulu ala edukas lõpetaja sopran Liina Purje. Ta on N.Y. ja Kanada publikule hästi tuntuks saanud oma esinemiste kaudu ja tema eelkool pärineb Helmi Betlema stauudiost kõige selle rahvusliku juurdekuuluvusega.

Stipendiumi komisjoni motivatsioonis märgitakse muuhulgas: Sopran Liina Purje on lootustandev eesti noorlaulja, kes muu õpingu kõrval on suurt indu ja hoolt näidanud eriti eesti kontsert-repertuaari tutvustamisele, omades juba rikkaliku repertuaari meie soololaulu paremikust. Oma õppeaja kestel on ta hea edu ja innuga esinenud lugematuil eesti-ameerika üritusil nii vaimuliku kui ka ilmaliku kavaga ja tema tuleviku deviisiks on — eesti kultuuri tutvustamine soololaulu kaudu, kus iganes selleks võimalus avaneb."

Interpreetide Stipendiumi Fond on ainulaadne algatus, pidades silmas esmajoones interpreetide edutamist ja nende majanduslikke vajadusi, millist organisatsiooni meil varemalt pole olnud. See asutati Eesti Helikunsti Keskuse juurde New Yorgis 1965. aastal, Käbi Laretei Carnegie Hallis toimunud kontserdi E.H.K. poolt eestipoolselt levitatud pääsmetemüügi % annetusena laekunud $250.— hambarahana.

Senini on I.S.F. stipendiaatideks olnud noor-helikunstnikest: Elizabeth Cox, Arvi Rebassoo, Kaja Parming, Maaja Duesberg ja Leelo Valdsaar.

(VES)

TALISMAN FARM

R.R. 1 Centre Rd., Uxbridge, Ont. L0C 1K0

Nopi oma maasikaid!

MILLAL: alates umbes 13. juunist — umbes 15. juulini
KUS: Talisman Farm, Uxbridge, Ontario
AJAD: iga päev kell 8.30 e.l. — 8 p.l.
Karastusjoogid saadaval ☆ Korvid saadaval 35 centi tükk või too omad kaasa ☆ Tasuta valmistamisjuhised igaühele

Teejuhis Torontost: sõita Hwy 48-ga (Markham Rd.) kuni Hwy 47. Sellega ida poole umbes 5 miili, läbi Goodwood'i. Varsti paistavad TALISMAN FARMI märgid. Sõita 47-ga kuni Centre Rd., kus teha vasak pööre ja peatselt oletegi TALISMAN FARMIS.